

Сьогодні у номері:

На захисті прав дітей.....	3
Які договори обов'язково потрібно засвідчувати нотаріально?.....	6
Національна школа суддів як шлях до здобуття суддівської професії.....	7
Щодо виплати матеріальної допомоги на оздоровлення державним службовцям.....	8
Надання відділами ДРАЦС інформації про державну реєстрацію актів цивільного стану.....	9
Порядок одержання свідоцтва про право на спадщину.....	9
Оформлення спадкових прав на земельну ділянку.....	10
Про реєстр виборців.....	11
Реалізація права голосу на виборах народних депутатів України.....	12
Передвиборча агітація	12
Спеціальні виборчі дільниці (порядок утворення та роботи).....	14
Порядок використання друкованих засобів масової інформації.....	15
Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.....	15
Форми, засоби та строки проведення передвиборчої агітації.....	16
Кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення виборчого законодавства України.....	17
Організація і порядок голосування на виборах народних депутатів.....	17
Повноваження Центральної виборчої комісії	18
Складання списків виборців для звичайних виборчих дільниць, їх перевірка та уточнення.....	19
Реєстрація структурних утворень політичних партій як передумова участі у виборчому процесі.....	20
Порядок заміщення посад державних службовців.....	21
Рішенням Конституційного суду України від 05.04.2012 № 8-рп/2012 визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), частину п'яту статті 52, абзац другий частини десятої статті 98, частину третьої статті 99 Закону України "Про вибори народних депутатів України".....	22

Редакційна колегія

Начальник

Головного управління юстиції
у Полтавській області
Колотілова Тетяна Михайлівна

Заступник начальника

Головного управління юстиції
у Полтавській області
Зубарева Світлана Віталіївна

Начальник Головного Управління
праці та соціального захисту
населення Полтавської обласної
державної адміністрації
Корнієнко Людмила Василівна

Заступник начальника

Головного управління освіти і науки
Полтавської обласної державної
адміністрації
Горбаньова Світлана Володимирівна

Заступник начальника, Головного
управління - начальник управління
інформаційної політики Головного
управління інформації та
внутрішньої політики
Полтавської обласної державної
адміністрації
Коробов Олег Ігорович

Голова комісії з питань забезпечення
законності та правопорядку
Полтавської обласної ради
Хрїстов Дмитро Іванович

Начальник відділу правової роботи,
правової освіти та державної
реєстрації нормативно - правових
актів Головного управління юстиції
у Полтавській області
Давиденко Олена Михайлівна

Головний редактор

Карюк Світлана Володимирівна

Наступний номер газети вийде 25 вересня 2012 року

Юридично-інформаційна газета "Правовий вісник"

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія ПЛ №788-45 Р від 11 квітня 2007р.

Засновник: Головне управління юстиції у Полтавській області,
видається за кошти Полтавської обласної ради, згідно програми "Правової освіти
населення області 2011-2015 роки".

Адреса: 36022 м. Полтава, пров. Рибальський, 10 "а".

Тел. факс: (0532) 57-26-14, (050) 63-12-862

Тираж 1000 примірників. Оригінал- макет ПП "Сонатта" Друк: ПП "ІнАрт"

Редакція не несе відповідальність за зміст статей і рекламних оголошень.

Передрук матеріалів без погодження з редакцією заборонено.

На захисті прав дітей

Одним із пріоритетів діяльності нашої держави - захист дітей та їх прав від будь-яких посягань. Про те, яка нормативна база регулює відносини щодо цивільно-правових аспектів міжнародного викрадення та повернення дітей в Україні редакція "Правового вісника" попросила розповісти начальника Головного управління юстиції у Полтавській області Тетяну Михайлівну Колотілову?

Колотілова Т.М.: Стаття 11 Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року покладає на держави-учасниць зобов'язання вживати заходів для боротьби з незаконним переміщенням і неповерненням дітей із-за кордону. Вимога Конвенції ООН обумовлена потребою забезпечити вирішення питань, що стосуються виховання і піклування про дитину, у легітимний спосіб і таким чином гарантувати стабільне життя дитини і впорядкованість її відносин з батьками чи іншими піклувальниками.

Сьогодні багатостороннім міжнародним договором, спрямованим на захист дитини від незаконного переміщення чи утримання, є Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, яка була укладена в рамках Гаазької конференції з міжнародного приватного права ще у 1980 році (далі - Конвенція).

Гаазька Конвенція створює ефективну процедуру для забезпечення повернення дітей, протиправно вивезених або утримуваних на території іноземної держави, до держави їх постійного місця проживання.

Відповідно до статті 9 Конституції України та статей 15, 19 Закону України "Про міжнародні договори України" чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України і підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права.

На підставі Закону України "Про приєднання України до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей" від 11 січня 2006 року №3303-IV Україна приєдналася до зазначеної Конвенції.

Порядок виконання Конвенції на території України затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2006 р. № 952.

На цей час державами-учасницями конвенції є 81 держава.

Кор.: Тетяно Михайлівно, яка мета та сфера застосування Конвенції?

Колотілова Т.М.: Цілями цієї Конвенції є:
- забезпечення негайного повернення

дітей, незаконно переміщених до будь-якої з Договірних держав або утримуваних у будь-якій із Договірних держав;

- забезпечення того, щоб права на опіку і на доступ, передбачені законодавством однієї Договірної держави, ефективно дотримувалися в інших Договірних державах.

Переміщення або утримання дитини розглядаються як незаконні, якщо:

- при цьому порушуються права піклування про дитину, що належать будь-якій особі, установі або іншому органу, колективно або індивідуально, відповідно до законодавства держави, у якій дитина постійно мешкала до переміщення або утримання;

- у момент переміщення або утримання ці права ефективно здійснювалися, колективно або індивідуально, або здійснювалися б, якби не переміщення або утримання.

Права піклування, можуть виникнути, зокрема, на підставі будь-якого законодавчого акта, або в силу рішення судової або адміністративної влади, або внаслідок угоди, що спричиняє юридичні наслідки відповідно до законодавства такої держави.

Кор.: Тетяно Михайлівно, які основні права дітей покликана гарантувати Конвенція?

Колотілова Т.М.: У першу чергу це "право піклування", що включає права, пов'язані з піклуванням будь-якої особи про дитину, і зокрема, право визначати місце проживання дитини; по-друге "право доступу", що включає право переміщення дитини на обмежений час у місце інше, ніж місце її постійного проживання.

Говорячи про право піклування в контексті Конвенції необхідно враховувати, що воно охоплює не лише визначення місця проживання дитини, а й вирішення питань про тимчасовий чи постійний виїзд дитини закордон. Тобто, наявність документа, що визначає місце проживання дитини з одним із батьків, не є підставою для зміни дитиною держави проживання цим з батьків одноособово. Зміна країни проживання дитини вимагає окремого узгодження з тим з батьків, який проживає окремо (а за відсутності - потрібен дозвіл суду), адже такий переїзд, як правило, спричиняє зміну режиму спілкування дитини з другим з батьків, порядку участі у вихованні дитини, а також зміну звичного соціального, культурного, мовного середовища дитини, тобто впливає на питання, пов'язані з її подальшим життям, розвитком і вихованням.

Враховуючи те, що хоча Конвенція спрямована на вирішення питання про повернення дитини до місця її постійного проживання, вона не містить виз-

начення поняття "постійне місце проживання". У зв'язку з цим, при вирішенні питання про визначення постійного місця проживання враховуються, як правило, такі обставини, як: соціальне становище сім'ї, навчання у школі, чи була відповідна країна осередком життя дитини до переміщення або незаконного утримання, тощо.

Кор.: Тетяно Михайлівно, до яких дітей може бути застосовано положення Конвенції?

Колотілова Т.М.: Конвенція застосовується до будь-якої дитини, яка постійно проживала в Договірній державі безпосередньо перед вчиненням акта порушення прав піклування або доступу. Застосування Конвенції припиняється, коли дитина досягає віку 16 років.

Кор.: Тетяно Михайлівно, на які українські органи державної влади покладено виконання завдань Конвенції?

Колотілова Т.М.: Центральним органом, на який покладено реалізацію завдань Конвенції є Міністерство юстиції України. Функції центрального органу Мін'юст виконає безпосередньо та через територіальні органи - Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях, м. Києві та Севастополі, а також районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції та вживає всіх заходів для забезпечення негайного повернення дитини і виконання інших положень Конвенції

Кор.: Тетяно Михайлівно, який порядок звернення особи, яка вважає, що її права порушено, до компетентного органу?

Колотілова Т.М.: Особа або установа, які стверджують, що дитина була вивезена з Держави-учасниці або утримується на території іноземної держави з порушенням прав піклування про дитину, може відповідно до статті 8 Конвенції звернутися з заявою до спеціально призначеного центрального органу за місцем постійного проживання дитини або до центрального органу будь-якої іншої Договірної держави за допомогою у забезпеченні повернення дитини.

У тому ж порядку, який передбачений для звернення з заявою про повернення дитини, відповідно до статті 21 Конвенції може бути подана заява з проханням організувати або забезпечити ефективне здійснення прав доступу до дитини.

Кор.: Тетяно Михайлівно, а які

основні вимоги до заяви?

Колотілова Т.М.: Заява повинна містити інформацію про особу заявника, особу дитини і про особу того, хто підозрюється в переміщенні або утриманні дитини. Якщо можливо, дату народження дитини; підстави, на яких заявник вимагає повернення дитини; всю наявну інформацію про дитину і про особу того, у кого ймовірно знаходиться дитина.

Заяву може бути доповнено завіреною копією будь-якого рішення або угоди, що має відношення до справи; посвідченням або письмовим свідченням, виданим Центральним органом або іншим компетентним органом держави постійного проживання дитини або кваліфікованою особою, стосовно відповідного законодавства такої держави; будь-яким іншим документом, що має відношення до справи.

До зазначених заяв додаються документи, в яких міститься інформація, що стосується порушеного питання (засвідчена копія рішення або угоди щодо встановлення опіки (піклування) чи щодо права заявника на спілкування з дитиною; витяг з нормативно-правових актів з відповідних питань та/або обґрунтоване посилання на відповідні норми; довідка про стан здоров'я дитини і характеристика заявника; довіреність заявника), та їх засвідчений переклад на офіційну мову держави, в якій імовірно перебуває дитина, або англійську чи французьку мову.

Заявником може бути мати, батько дитини, опікун (піклувальник), інша особа, яка має права піклування про дитину, в тому числі уповноважений на це представник дитячого закладу, наприклад, в якому проживала дитина, позбавлена батьківського піклування.

Важливо враховувати, що вирішувати будь-які спори стосовно місця проживання і здійснення піклування про дитину мають право лише органи (наприклад суд) за місцем постійного проживання дитини.

Так, у разі надходження заяви про сприяння поверненню дитини до України Мін'юст перевіряє її, вживає заходів по встановленню місцезнаходження дитини. У разі надходження повідомлення про задоволення іноземним компетентним органом заяви Мін'юст з метою повернення дитини вживає за участю іноземного центрального органу заходів для безпечного повернення дитини.

МЗС доручає на запит Мін'юсту закордонній дипломатичній установі України:

- 1) вжити заходів для захисту прав дитини, яка є громадянином України, якщо вона перебуває на території консульського округу, до прийняття рішення про задоволення заяви про повернення дитини;
- 2) узгодити із заявником, якщо він перебуває на території консульського

округу, та іноземним центральним органом організаційні питання, пов'язані з поверненням дитини.

У разі надходження від заявника або від іноземного центрального органу заяви про сприяння поверненню дитини з України до іноземної держави Мін'юст вживає ряд заходів, спрямованих на реалізацію положень Конвенції, у тому числі повідомляє іноземний центральний орган та/або заявника про визначені судом або компетентним органом умови реалізації права на спілкування з дитиною до вирішення судом питання щодо повернення дитини, звертається безпосередньо або через свій територіальний орган на підставі довіреності заявника до суду з метою повернення дитини;

Кор.: Тетяно Михайлівно, який процесуальний порядок розгляду та реалізації звернення особи, поданого відповідно до Конвенції?

Колотілова Т.М.: Конвенція не визначає порядку розгляду заяв у судах, тобто суд керується національним процесуальним законодавством. Крім того, саме національне законодавство визначає порядок виконання рішення про повернення дитини або про право доступу до дитини.

В Україні порядок роботи із заявами на підставі Конвенції та механізм взаємодії залучених органів визначається Порядком виконання на території України Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2006 року №952. Суд розглядає справи у позовному провадженні у порядку, визначеному Цивільним процесуальним кодексом, а примусове виконання рішення здійснюється відповідно до Закону України "Про виконавче провадження".

Україна, ставши учасницею Конвенції, взяла на себе зобов'язання вживати усіх необхідних заходів і долучилася до міжнародного механізму співпраці, який дозволяє 80 державам світу вирішувати питання організації впорядкованого і негайного повернення незаконно вивезених або утримуваних за кордоном дітей, що постраждали від насильств протиправної поведінки одного з батьків чи інших осіб, діями яких порушуються права батьків або іншого з батьків щодо піклування про дитину. Крім того, ставши учасницею Конвенції, Україна визнає, що будь-які питання між батьками, розбіжності та спори щодо батьківських прав і обов'язків та способів їх реалізації мають визначатися законодавством держави, в якій дитина постійно проживає, і вирішуватися компетентними органами цієї ж держави.

Кор.: Актуальною проблемою завжди

залишається питання стягнення аліментів на утримання дітей. Тетяно Михайлівно скажіть будь-ласка, а яким чином бути, коли особа не працює і у яких розмірах стягуються аліменти з особи, яка є безробітною?

Колотілова Т.М.: Порядок стягнення аліментів визначається відповідно до ст. 74 Закону України "Про виконавче провадження" та відповідно до прийнятого рішення суду: якщо боржник в цей період не працював, заборгованість визначається виходячи з середньої заробітної плати для даної місцевості. Згідно зі ст. 74 зазначеного Закону серед примусових заходів виконання судового рішення, окрім звернення стягнення на дохід, передбачається також і звернення стягнення на майно боржника. У разі неможливості стягнення аліментів із заробітної плати чи інших доходів боржника протягом трьох місяців поспіль і якщо він не працює та не одержує дохід, стягнення звертається на майно боржника. Тобто Державна виконавча служба за рішенням суду та на підставі виконавчих документів вправі накласти арешт на майно боржника, реалізувати його та виплатити суму боргу аліментів.

Якщо місце проживання чи перебування батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога, яка не може бути меншою ніж 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Виплата тимчасової державної допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Суми наданої дитині тимчасової державної допомоги підлягають стягненню з платника аліментів до Державного бюджету України у судовому порядку.

Кор.: Тетяно Михайлівно, розкажіть більш детально, про порядок надання тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів.

Колотілова Т.М.: Постановою Кабінету Міністрів України № 189 від 22.02.2006 р. визначено механізм надання тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання (перебування) їх невідоме.

Відповідно до вищезазначеної Постанови, тимчасова допомога призначається у разі, коли:

1. рішення суду про стягнення аліментів з одного з батьків не виконується у зв'язку з ухиленням від сплати аліментів або відсутністю у боржника коштів та іншого майна, на які за законом може бути звернено стягнення;
2. один з батьків перебуває під арештом, слідством, на примусовому лікуванні, у

місяцях позбавлення волі, якого визнано в установленому порядку недієздатним, а також перебуває на строковій військовій службі;

3. місце проживання (перебування) одного з батьків не встановлено.

Тимчасова допомога призначається дитині віком до 18 років.

Тимчасова допомога призначається і виплачується за місцем проживання (перебування) одного з батьків, який утримує дитину управлінням праці та соціального захисту населення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, структурним підрозділом з питань праці та соціального захисту населення виконавчого органу міської, районної у місті ради.

Така допомога призначається у розмірі 30 % прожиткового мінімуму, встановленого законом для дитини відповідного віку. Суму прожиткового мінімуму на 2011 рік на одну особу в розрахунок на місяць встановлено Законом України "Про Державний бюджет України на 2011 рік".

Потрібно також звернути увагу, що в ситуації коли розмір аліментів, визначений судом у твердій грошовій сумі, менший від мінімального розміру аліментів на дитину, що передбачений ч. 2 ст. 182 Сімейного кодексу України, тимчасова допомога призначається у розмірі різниці між визначеним розміром аліментів і сумою, що становить 30 % прожиткового мінімуму, встановленого законом для дитини відповідного віку.

Кор.: Тетяно Михайлівно, а до якого органу повинна звертатися особа та які документи повинні подати для отримання тимчасової допомоги?

Колотілова Т.М.: Для призначення тимчасової допомоги потрібно подати до органу праці та соціального захисту населення за місцем проживання (перебування):

- заяву за формою, затвердженою Міністерством праці України;
- копію свідоцтва про народження дитини; довідку про реєстрацію місця проживання (перебування) дитини;
- довідку про реєстрацію місця проживання (перебування) одержувача.
- Залежно від підстав, на яких призначається тимчасова державна допомога, додатково подаються такі документи:
 - рішення суду (виконавчий лист) про стягнення з одного з батьків аліментів на дитину;
 - довідка державної виконавчої служби, що підтверджує факт несплати аліментів одним з батьків протягом шести місяців, що передують місяцю звернення;
 - повідомлення органу внутрішніх справ про те, що місце проживання (перебування) батька дитини не встановлено.

Рішення про призначення або відмову в призначенні тимчасової допомоги

приймається органом праці та соціального захисту населення протягом десяти календарних днів після надходження усіх необхідних документів.

Тимчасова допомога призначається кожні шість місяців починаючи з місяця, в якому подані усі необхідні документи. Для призначення допомоги на наступний шестимісячний строк одержувач подає лише заяву, в якій повідомляє про обставини, що можуть бути підставою для продовження виплати допомоги.

Кор.: Тетяно Михайлівно, актуальним питанням в наш час є захист майнових прав дітей чи може бути дитина самостійним власником майна та спільне майно з батьками?

Колотілова Т.М.: Батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна. При вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків, якщо інше не встановлено судом. Власністю дитини може бути майно, придбане батьками або одним із них для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини (одяг, інші речі особистого вжитку, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо). А майно, набуте батьками і дітьми за рахунок їх спільної праці чи спільних коштів, належить їм на праві спільної сумісної власності.

Кор.: Тетяно Михайлівно, хто та як здійснює управління майном дитини?

Колотілова Т.М.: Кожна малолітня чи неповнолітня дитина може мати на праві приватної власності майно. Однак, оскільки малолітні діти (до 14 років) мають неповну цивільну дієздатність, вони можуть самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини. Належним малолітній дитині майном можуть управляти батьки.

Батьки вирішують питання про управління майном дитини спільно, якщо інше не передбачено договором між ними. Спори, які виникають між батьками щодо управління майном дитини, можуть вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При досягненні дитиною 14 років управління батьками майном, що належить малолітній дитині, припиняється. Батьки повинні повернути дитині майно, яким вони управляли, а також доходи від нього. Неповнолітня особа (віком від 14 до 18 років) може самостійно володіти та користуватися своїм майном, вона має право: самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами; самостійно здійснювати права та результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняється законом; бути учасником

(засновником) юридичних осіб, якщо це не заборонено законом або установчими документами юридичної особи; самостійно укладати договори банківського вкладу (рахунка) та розпоряджатися вкладом, внесеним нею на своє ім'я (грошовими коштами на рахунок). Інші правочини неповнолітня особа вчиняє за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників.

Неналежне виконання батьками своїх обов'язків щодо управління майном дитини є підставою для покладення на них обов'язку відшкодувати завдану їй матеріальну шкоду та повернути доходи, одержані від управління її майном.

Кор.: Тетяно Михайлівно, скажіть будь-ласка у яких випадках батьки малолітньої дитини при вчиненні правочинів щодо її майнових прав повинні отримати дозвіл органу опіки і піклування?

Колотілова Т.М.: Батьки малолітньої дитини при вчиненні правочинів щодо майнових прав дитини повинні отримати дозвіл органу опіки і піклування: на укладення договорів, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, в тому числі договорів щодо поділу або обміну жилого будинку, квартири; на видачу письмових зобов'язань від імені дитини; на відмову від майнових прав дитини.

Кор.: Тетяно Михайлівно, а яким чином здійснюється прийняття спадщини неповнолітніми?

Колотілова Т.М.: Спадщина вважається прийнятою якщо: спадкоємець протягом шести місяців, починаючи із часу відкриття спадщини, подав заяву про прийняття спадщини у нотаріальну контору за місцем відкриття спадщини; спадкоємець, який постійно проживав із спадкодавцем, не заявив про відмову від спадщини, тобто фактично вступив в управління чи володіння спадковим майном.

Малолітні, неповнолітні особи вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків відмови від спадщини. При цьому слід мати на увазі, що вищезазначена категорія осіб має можливість скористатися правом на відмову від спадщини лише за певних умов передбачених законодавством.

Відмова від прийняття спадщини. Так, неповнолітня особа віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років може відмовитися від прийняття спадщини лише за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальника і органу опіки та піклування. Також, лише з дозволу органу опіки та піклування можуть відмовитися від прийняття спадщини, належної малолітній особі, батьки (усиновлювачі), опікун. Заяву

про прийняття спадщини від імені малолітньої подають її батьки (усиновлювачі), опікун. Що ж стосується осіб, які досягли 14 років то вони мають право подати заяву про прийняття спадщини самостійно та без згоди своїх батьків або піклувальника.

Відмова від спадщини є безумовною і беззастережною. Спадкоємець за заповітом може відмовитися від своєї частки на користь іншого спадкоємця за заповітом, а спадкоємець за законом - на користь іншого спадкоємця за законом незалежно від його черги.

Що стосується обов'язкової частки, Цивільним кодексом України визначено право певних осіб на отримання частки спадкового майна, незалежно від змісту заповіту. Перелік таких осіб є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. До цього переліку входять лише особи, які належать до першої черги спадкоємців за законом і є малолітніми, неповнолітніми, повнолітніми непрацездатними дітьми спадкодавця (в тому числі усиновленими), непрацездатною

вдовою (вдівцем), непрацездатними батьками (усиновителями) та дітьми, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені після відкриття спадщини.

Малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця спадкують, не залежно від змісту заповіту, половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом. Малолітніми є особи, що не досягли 14 років, неповнолітніми є особи, що не досягли 18 років.

Неповнолітні особи, які набули повної цивільної дієздатності (у разі реєстрації шлюбу особи, яка не досягла повноліття, або у тому разі, якщо особа, яка досягла 16 років, працює за трудовим договором, а також неповнолітня особа, яка записана матір'ю або батьком дитини) також мають право на обов'язкову частку, якщо на час відкриття спадщини не досягли 18 років, оскільки вони продовжують належати до категорії неповнолітніх.

Які договори обов'язково потрібно засвідчувати нотаріально?

У правовій системі нотаріат відіграє значну роль як орган безспірної цивільної юрисдикції та превентивного правосуддя. Професійна діяльність нотаріуса забезпечує превентивний правовий захист та унеможливує порушення в майбутньому прав та інтересів суб'єктів права та виникнення спорів у судах.

Нотаріат в Україні - це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Цивільний кодекс України передбачає, що правочин, який вчинений у письмовій формі, підлягає нотаріальному посвідченню лише у випадках, встановлених законом, та/ або за домовленістю сторін.

Нотаріальне посвідчення може бути вчинене лише такого правочину, який відповідає загальним вимогам, встановленим законодавством, а саме: зміст правочину не може суперечити Цивільному кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства. Особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності, а сам правочин має вчинятися у формі, встановленій законом.

Чинним законодавством України чітко визначено, які правочини підлягають обов'язковому нотаріальному посвідченню, а саме:

- договори про відчуження (купівля-продаж, міна, дарування, пожертва, рента, довгоче утримання (догляд), спадковий договір) нерухомого майна відповідно до положень статей 657, 715, 719, 729, 732, 745, 1304 Цивільного кодексу України;
- іпотечні договори згідно із вимогами

статті 18 Закону України "Про іпотеку" та статті 577 Цивільного кодексу України;

- договори про спільну часткову власність на земельну ділянку; про купівлю-продаж земельних ділянок, про перехід права власності та про передачу права власності на земельні ділянки; про обмін земельними ділянками, які виділені єдиним масивом у природі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) відповідно до статей 88, 128, 132, 142 Земельного кодексу України та статті 14 Закону України "Про порядок виділення в природі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)";

- договори купівлі-продажу (приватизації) державного майна згідно із статтею 27 Закону України "Про приватизацію державного майна" та статтею 23 Закону України "Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію);

- договори про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя; про надання утримання; про припинення права утримання взаємн набуття права на нерухоме майно або одержання одноразової грошової виплати; шлюбні договори; договори між подружжям про розмір та строки виплати аліментів на дитину; договори про припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно відповідно до статей 69, 78, 89, 94, 109, 189, 190 Сімейного кодексу України;

- договори найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) строком на три роки і більше згідно до положень статті 793 Цивільного кодексу України;

- договори найму транспортних засобів за участю фізичної особи, договори

позички транспортного засобу, у якому хоча б однією стороною є фізична особа відповідно до статті 799, 828 Цивільного кодексу України;

- договори про створення акціонерних товариств, якщо товариства створюються фізичними особами відповідно до статті 153 Цивільного кодексу України;

- установчі договори про створення друкованих засобів масової інформації, у випадку якщо одним із співзасновників друкованого засобу масової інформації, є фізична особа відповідно до ст. 9 Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні";

- договори управління нерухомим майном згідно статті 1031 Цивільного кодексу України;

- договори про зміну черговості одержання права на спадкування згідно статті 1259 Цивільного кодексу України. За домовленістю сторін нотаріуси посвідчують інші правочини, укладені у письмовій формі, нотаріальне посвідчення яких законом не передбачено. Відповідно положень ст. 640 Цивільного кодексу України правочин, який підлягає нотаріальному посвідченню або державній реєстрації, є укладеним з моменту його нотаріального посвідчення або державної реєстрації, а в разі необхідності і нотаріального посвідчення, і державної реєстрації, з моменту державної реєстрації.

Недодержання сторонами правочину вимоги закону про його обов'язкове нотаріальне посвідчення, тягне за собою визнання такого правочину нікчемним.

**За матеріалами
відділу нотаріату
ГУЮ у Полтавській області**

Національна школа суддів як шлях до здобуття суддівської професії

Однією із важливих позитивних новацій Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 7 липня 2010 року (далі - Закон) є принципово новий механізм призначення на посаду судді вперше. Так, нормами цього законодавчого акта вперше застосовано конкурсний відбір кандидатів на посаду судді, на необхідності якого тривалий час наголошували ряд вчених та практикуючих юристів.

Для того, аби Вища кваліфікаційна комісія суддів України (далі - ВККС України) направила Вищій раді юстиції (далі - ВРЮ) матеріали з рекомендацією про призначення кандидата на посаду судді вперше, останній повинен пройти фактично три етапи відбору після здачі документів відповідно до вимог ст.ст.68 - 70 Закону.

Перший етап полягає в проходженні кандидатами на посаду судді анонімного тестування й у випадку успішного результату, претендент направляється для проходження спеціальної підготовки, організація якої покладається на Національну школу суддів України.

Другий етап полягає в проходженні кандидатом вже як слухач шестимісячної спеціальної підготовки в Національній школі суддів, яка включає в себе як теоретичний, так і практичний курс навчання. Матеріали стосовно слухачів, котрі успішно пройшли спеціальну підготовку, направляються до ВККС України для складення кваліфікаційного іспиту.

Третій етап - кваліфікаційний іспит, який є фактично атестуванням кандидата на посаду судді, що успішно пройшов спеціальну підготовку. Під час цього іспиту встановлюється рівень теоретичних і практичних знань кандидата, готовність його до здійснення правосуддя з врахуванням особистих та моральних якостей.

За вказаних обставин важливість спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, організація якої покладена на Національну школу суддів (далі - НШС України) є надзвичайно актуальною і полягає вона не лише в підготовці слухача для здачі кваліфікаційного іспиту, але й у підготовці його для подальшої роботи на посаді судді. "Вважаю, що незалежний суддя - це, в першу черг суддя освічений, суддя, професіоналізм якого є запорукою доступного, справедливого та чесного судочинства", - наголошував Президент України В. Янукович 29 травня 2012 року під час прийняття присяги новообраними суддями. Як бачимо, вимоги держави й суспільства до рівня підготовки суддів з кожним роком зростають і ключова роль у цьому процесі відведена саме Національній школі суддів

України.

На перший погляд, ніби й немає суттєвих проблем з організацією спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді вперше, коли б не п. 2 ст. 69 Закону, де вказано: "перелік юридичних вищих навчальних закладів, які здійснюватимуть підготовку кандидатів на посаду судді, затверджується ВККС України". Виникає риторичне запитання: хто ж усе-таки займатиметься спеціальною підготовкою майбутніх суддів - Національна школа суддів України чи певні вищі юридичні навчальні заклади? Виявляється, законодавець поклав на Національну школу суддів лише організацію такої спеціальної підготовки, а сам процес спеціальної підготовки проводитимуть відповідні вузи.

Якщо слідувати здоровому глузду, елементарній логіці та досвіду ряду європейських країн, де функціонують відповідні навчальні заклади для суддів, то бачимо, що юридичні вищі навчальні заклади зробили свій внесок у формування майбутнього судді - вони за п'ять років дали йому належну теоретичну підготовку з юриспруденції. А вже на даному етапі стоїть питання не про навчання кандидата, а його спеціальної підготовки як майбутнього судді, де робиться акцент на роботу з ним професійних суддів-викладачів, суддів-наставників. Саме в такому аспекті працює Національна академія прокуратури, академії МВС та СБУ та інші спеціалізовані заклади.

Друге питання яке напрошується з цього приводу, - чим така спеціальної підготовка відрізнятиметься від роботи факультетів підготовки професійних суддів, які функціонували чи навіть функціонують до цього часу в національних університетах "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" та "Одеська юридична академія"? Також закономірним є питання, що робити з сотнями (якщо не тисячами) випускників цих факультетів, особливо тих які навчалися на стаціонарі за рахунок бюджету? Знову направляти їх на повторне навчання за державний кошт? А гроші це не малі. Так, лише місячна стипендія слухача складатиме 2/3 посадового окладу судді місцевого суду, і станом на 2013 рік ця сума повинна становити близько 7,5 тис. гривень.

Ще цікавішою є норма п.1 ст.69 Закону про те, що спеціальної підготовки кандидата на посаду судді може проводитися за заочною формою навчання. Незрозуміло, як може проводитися спеціальної підготовки заочно? Адже в процесі спеціальної підготовки нас цікавить не лише рівень теоретичних знань (який, як правило, відображений у додатку до диплому), а професійно-ділові та морально-психо-

логічні аспекти діяльності майбутнього судді.

Із цього приводу досить вірно зауважує голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів Ігор Самсін на сторінках "Вісника ВККС України" №1, який зазначив, що програма підготовки на кандидатів на посаду суддів передбачає не лише опанування новими знаннями, а й формування правової культури, інтелектуальний розвиток слухачів, розвиток емоційної сфери, психомоторний розвиток - формування специфічних навичок поведінки, необхідних у професійній діяльності судді. Як все це опанувати заочно, для автора залишається загадкою, та й сам термін спеціальної підготовки - шість місяців - є надзвичайно коротким для заочної форми навчання.

Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді включає теоретичне та практичне навчання й містить загальний та спеціальний компоненти. До загального компоненту змісту спеціальної підготовки входять курси фундаментальної, соціальної та функціональної спрямованості, до спеціального - підготовка за чотирма напрямками ("цивільне судочинство", "кримінальне судочинство та судочинство у справах про адміністративні правопорушення", "адміністративне судочинство", "господарське судочинство").

Усі курси практично орієнтовані з урахуванням функцій судді та спрямовані на опанування вміннями й навичками, необхідними для майбутньої роботи. Суть спеціальної підготовки полягає у формуванні в кандидата на посаду судді фахових умінь і навичок високої моральності та професійної культури ще до заняття посади судді. Мета такої підготовки - допомогти кандидатам розвинути якості та набути вміння й навички, необхідні для виконання їхніх майбутніх обов'язків судді, завдяки яким вони зможуть приймати законні та обґрунтовані рішення, з повагою ставитися до особи, забезпечувати реалізацію її прав і свобод, поважати особу та гарантувати їй права й основоположні свободи, дотримуватися норм етики й судової деонтології, а також усвідомлювати високу значимість суду в демократичному суспільстві, інтегрованому в міжнародне середовище.

Програма спеціальної підготовки враховує потреби в соціальній обізнаності суддів, а також їхню обізнаність із європейськими питаннями, вивчення Конвенції з прав людини та основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини, а також включає підготовку з етики та ознайомлення з іншими сферами, які мають відношення до суддівської діяльності, як,

наприклад, управління справами та адміністрація судів, інформаційні технології, соціальні науки та альтернативні засоби вирішення спорів про право.

Разом із тим, як би ми критично не ставилися до такої правової норми, однак вона діє й повинна виконуватися. Правда механізм виконання її законодавець зобов'язаний був розписати детальніше, зокрема, визначити круг осіб, які можуть проходити спецпідготовку за заочною формою (наприклад, помічники суддів, секретарі судових засідань або ті ж самі випускники

факультетів підготовки професійних суддів тощо).

Крім спецпідготовки кандидатів на посаду судді на Національну школу суддів покладається підготовка суддів, яких призначено на посаду судді вперше, обрано на посаду судді безстроково, а також суддів, призначених на адміністративні посади.

Окрім того, проведення періодичного навчання суддів з метою підвищення рівня їх кваліфікації, підготовка працівників апаратів судів, наукові дослідження з питань удосконалення судочинства, вивчення міжнародного

досвіду організації діяльності суддів. Законодавець поклав на Національну школу суддів також науково-методичне забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, ВККС та Вищої ради юстиції. Слід додати, що всі ці повноваження Національна школа суддів України здійснює безпосередньо, а не через юридичні вищі наукові заклади.

**Провідний спеціаліст відділу
кадрової роботи
та державної служби
ГУЮ у Полтавській області
Н.І. Бовдир**

Щодо виплати матеріальної допомоги на оздоровлення державним службовцям

Відповідно до статті 35 Закону України "Про державну службу" державним службовцям надається щорічна відпустка тривалістю 30 календарних днів, якщо законодавством не передбачено більш тривалої відпустки, з виплатою допомоги для оздоровлення у розмірі посадового окладу.

Відповідно до статті 10 Закону України "Про відпустки" право працівника на щорічні основну та додаткові відпустки повної тривалості у перший рік роботи настає після закінчення шести місяців безперервної роботи на даному підприємстві.

Таким чином, у осіб, які працювали менше одного року, право на одержання вказаної допомоги у повному обсязі настає після закінчення шести місяців безперервної роботи у відповідному державному органі.

Відповідно до статті 12 Закону України

"Про відпустки" щорічну відпустку на прохання працівника може бути поділено на частини будь-якої тривалості за умови, що основна безперервна її частина становитиме не менше 14 календарних днів.

Отже, вказана матеріальна допомога у повному обсязі надається до основної безперервної частини щорічної відпустки, яка має становити не менше 14 календарних днів.

Стосовно виплати цієї допомоги працівнику у період дії дисциплінарного стягнення слід зазначити, що відповідно до статті 151 КЗпП України протягом строку дії дисциплінарного стягнення заходи заохочення до працівника не застосовуються.

Разом з тим, згідно статті 34 Закону України "Про державну службу" та підпункту 3 пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 09.03.2006

№ 268 "Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів" матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань та допомога для оздоровлення при наданні щорічної відпустки не належать до заохочувальних виплат.

Тому виплата матеріальної допомоги для оздоровлення при наданні щорічної відпустки є обов'язковою при наданні працівнику щорічної відпустки, у тому числі у період дії дисциплінарного стягнення.

**Провідний спеціаліст
відділу кадрової
роботи та державної служби
ГУЮ у Полтавській області
Л.М. Подленко**

Запитували? Відповідаємо!

Я маю сина 2006 року народження, якого ще до народження ми з чоловіком хотіли назвати Володимиром. Проте, сталося так, що зареєструвала сина моя мати, записавши його Олександром. З дня народження і по даний час ми кличемо його Володимир, і тільки на це ім'я він відкликається.

Скажіть, будь-ласка, яким чином зараз можна вирішити це питання, чи потрібно для його вирішення звертатися до суду?

Вирішення даного питання регулюється Правилами внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання, якими передбачена можливість за спільною заявою батьків виправлення власного імені дитини в актовому записі про її народження, у зв'язку з тим, що вона фактично має власне ім'я, відмінне від зазначеного в актовому записі про її народження, до досягнення нею 14 років.

Заява про внесення змін до актового запису цивільного стану за встановленою формою подається до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання заявника.

Виходячи з викладеного, Вам необхідно звернутися до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем Вашого проживання з відповідною заявою та іншими документами, необхідними для вирішення даного питання по суті.

Якщо я оформлю у нотаріуса договір дарування у свій будинок, то яке право я на нього матиму?

Якщо особа має намір подарувати належний житловий будинок, то повинна усвідомлювати, що це безоплатний договір, безпосередньо скерований на збільшення майна обдаровуваного за рахунок зменшення майна дарувальника. Так, за договором дарування дарувальник передає обдаровуваному безоплатно будинок у власність; договір вважається укладеним з моменту передачі будинку, що є наслідком виникнення права власності на подарований будинок у обдаровуваного.

Право власності обдаровуваного на будинок виникає з моменту його прийняття. Ставши власником житла обдаровуваний володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд, а тому він має право виняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону, тобто, продати, подарувати, обміняти, передати в заставу будинок.

У разі, якщо дарувальник проживає у цьому будинку, то як член сім'ї власника матиме право на користування будинком, а всі інші права будуть для дарувальника втрачені.

Пероку назад я розлучилась і після цього народила дитину. Чи можу я зареєструва-

ти свою дитину як мати одначка?

Походження дитини визначається відповідно до Сімейного кодексу України. Зокрема, частиною другою статті 122 Сімейного кодексу України визначено, що дитина, яка народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання шлюбу недійсним, походить від подружжя.

При цьому дружина записується матір'ю, а чоловік батьком дитини (стаття 133 Сімейного кодексу України).

Разом з тим, подружжя, а також жінка та чоловік, шлюб між якими припинено, у разі народження дитини до спливу десяти місяців після припинення їх шлюбу, мають право подати до державного органу реєстрації актів цивільного стану спільну заяву про невизнання чоловіка (колишнього чоловіка) батьком дитини.

Проте, така вимога може бути задоволена лише у разі подання іншою особою та матір'ю дитини заяви про визнання батьківства (частина третя статті 122 Сімейного кодексу України).

Таким чином, у даному випадку законодавством не передбачена можливість реєстрації дитини та запису відомостей про батька зі слів матері.

**За матеріалами
ГУЮ у Полтавській області**

Надання відділами ДРАЦС інформації про державну реєстрацію актів цивільного стану

Відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану" від 02.12.2010 року №2756-УІ, в редакції від 04.10.2011(далі -Закону), діяльність органів державної реєстрації актів цивільного стану ґрунтується на принципах додержання законності, захисту прав і законних інтересів громадян та держави, додержання таємниці державної реєстрації актів цивільного стану, належного документального оформлення проведеної державної реєстрації.

Державна реєстрація актів цивільного стану проводиться з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті та проводиться шляхом складення актових записів цивільного стану.

Актовий запис цивільного стану - це документ органу державної реєстрації актів цивільного стану, який містить персональні відомості про особу та підтверджує факт проведення державної реєстрації акта цивільного стану.

Актовий запис цивільного стану є безспірним доказом фактів, реєстрація яких посвідчується, до спростування його в судовому порядку.

Інформація, що міститься в актовому записі цивільного стану, є конфіденційною і не підлягає розголошенню.

Відділами ДРАЦС також ведеться державний реєстр актів цивільного стану громадян. Державний реєстр актів цивільного стану громадян - це державна електронна інформаційна система, яка містить відомості про акти цивільного стану, зміни, що вносяться до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання та відомості про видачу свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану і про видачу витягів з нього.

Відповідно до Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні авж 18.10.2000 року №52/5 в редакції від 28.05.2012 (Далі -Правил) працівники органів державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язані додержуватись таємниці державної реєстрації актів цивільного стану. Відомості про національність, освіту, сімейний стан, а також адресу, дату і місце народження фізичної особи, які стали відомі працівнику органу державної реєстрації актів цивільного стану у зв'язку з державною реєстрацією акту цивільного стану, є конфіденційними і розголошенню не підлягають.

Фізична особа має право на ознайомлення з інформацією, що міститься в актовому записі цивільного стану, яка стосується її особисто.

Конфіденційна інформація про фізичну особу, яка міститься в актовому записі цивільного стану (дані про національність, освіту, сімейний стан, а також адресу, дату і місце народження фізичної особи), може бути повідомлена працівниками органу державної реєстрації актів цивільного стану запитувачу інформації за бажанням фізичної особи та лише за її згодою на підставі заяви, справжність підпису на якій засвідчена в установленому порядку.

За рішенням суду фізична особа має право на ознайомлення з конфіденційною інформацією в актових записях цивільного стану про інших осіб, якщо це необхідно для реалізації та захисту прав та законних інтересів.

Працівники органів державної реєстрації актів цивільного стану ознайомлюють запитувача інформації з відомостями актових записів цивільного стану, доступ до яких не обмежений.

На вимогу фізичної особи працівниками органів державної реєстрації актів цивільного стану надається письмова інформація про відомості актових записів цивільного стану, з якими вона має право на ознайомлення відповідно до законодавства.

Органи державної реєстрації актів цивільного стану повідомляють органам праці та соціального захисту населення, територіальним органам Пенсійного фонду України, державним податковим органам відомості про померлих в установленому законодавством порядку.

Відділи державної реєстрації актів цивільного стану надають органам ведення Державного реєстру виборців відомості в порядку, передбаченому Законом України "Про Державний реєстр виборців".

Органи державної реєстрації актів цивільного стану повідомляють районні, районні у містах, міські, міськрайонні військові комісаріати про зміну прізвимиками і військовозобов'язаними прізвища, власного імені, по батькові при державній реєстрації зміни імені, шлюбу, розірванні шлюбу та при визнанні батьківства відносно даних осіб, а також про їх смерть.

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану повідомляє відомості про державну реєстрацію акту цивільного стану на письмовий запит суду (судді), а також органів дізнання чи досудового слідства у зв'язку зі справами, що перебувають у їх провадженні, нотаріуса, у веденні якого перебуває спадкова справа, інших органів державної влади (посадових осіб), якщо запит зроблено у зв'язку із здійсненням ними повноважень, визначених актами законодавства.

Відділи державної реєстрації актів цивільного стану розглядають та надають відомості про державну реєстрацію акту цивільного стану з дотриманням строків та порядку, визначених законодавством.

Пунктом 18 Правил встановлено, що копії актових записів цивільного стану видаються на запити Міністерства юстиції України, відділів державної реєстрації актів цивільного стану України, дипломатичних представництв та консульських установ України, суду (судді), нотаріуса, у веденні якого перебуває спадкова справа, слідчих органів дізнання, досудового слідства, а також інших органів державної влади, якщо запит зроблено ними в межах повноважень, визначених актами законодавства, із зазначенням мети їх вилучення.

**Провідний спеціаліст відділу
ДРАЦС реєстраційної служби
Диканського РЮО
Л.В. Карпенко**

Порядок одержання свідоцтва про право на спадщину

Спадкоємець, на підставі ст. 66 Закону України "Про нотаріат", має право одержати свідоцтво про право на спадщину. Свідоцтво про право на спадщину - це процесуальний нотаріальний акт, який посвідчує перехід права власності на майно спадкодавця до спадкоємців. Не можна успадкувати лише право на спадкове майно, не прийнявши на себе обов'язки з ним пов'язані. Спадкоємець не може прийняти одну частину спадщини, а від другої відмовитися. Якщо успадковане майно підлягає обов'язковій державній реєстрації, то свідоцтво про право на спадщину є для спадкоємців правовстановлюючим документом.

Свідоцтво про право на спадщину видається нотаріусом спадкоємцеві, який прийняв спадщину. Загальний термін на прийняття спадщини встановлений у відповідності до вимог ст. 1270 ЦК України у 6 місяців і розпочинається з дня відкриття спадщини. Після закінчення цього терміну у спадкоємця виникає право на отримання свідоцтва про право на спадщину. Для отримання свідоцтва про право на спадщину, на підставі ч. 2 ст. 1269 ЦК України та п. 207, 208 Інструкції "Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України", спадкоємець зобов'язаний особисто подати заяву про прийняття спадщини до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини, або надіслати її поштою, попередньо засвідчивши справжність підпису на заяві у нотаріальному порядку. Спадкоємець, який не подав у зазначений шестимісячний термін заяву про прийняття спадщини, але фактично вступив в управління спадковим майном протягом шести місяців з дня відкриття спадщини, має право на підставі ч. 3 ст. 1268 ЦК України подати заяву про прийняття спадщини, після спливу зазначеного терміну, і отримати свідоцтво про право на спадщину. Спадкоємець, якому за рішенням суду встановлений додатковий строк для подання заяви про прийняття спадщини, зобов'язаний в межах встановленого судом строку прийняти спадщину шляхом подання нотаріусу за місцем відкриття спадщини заяви про видачу йому свідоцтва про право на спадщину.

Особа, яка подала заяву про прийняття спадщини на підставі ч. 5 ст. 1269 ЦК України, може відкликати її протягом строку, встановленого для прийняття спадщини. Не допускається прийняття заяв про прийняття спадщини, складених від імені спадкоємців їх представниками на підставі довіреностей. Нотаріус видає свідоцтво про право на спадщину лише за місцем відкриття спадщини, на підставі ст. 66 Закону України "Про нотаріат" та відповідно до вимог ст. 1221 ЦК України.

При оформленні права на спадщину нотаріус зобов'язаний вчинити ряд нотаріально- процесуальних дій, відповідно до порядку встановленого п.п. 205-238 Інструкції "Про порядок вчинення нотаріальних дій

нотаріусами України". Він зобов'язаний: встановити факт смерті спадкодавця, час та місце відкриття спадщини, наявність підстав для закликання до спадкоємства за законом або за заповітом осіб, які подали заяву про видачу свідоцтва, склад спадкового майна, на яке видається свідоцтво про право на спадщину та приналежність цього майна спадкодавцю, претензії кредиторів, заяви відказо-одержувачів про відмову від заповідального відказу та здійснює інші дії з нотаріального провадження, щодо видачі свідоцтва про право на спадщину. На підтвердження цих обставин від спадкоємців обов'язково вимагаються відповідні документи.

Якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, то свідоцтво про право на спадщину видається кожному із них окремо із визначенням імені та часток у спадщині. Таке правило діє у випадку, коли спадщину на нерухоме майно прийняло декілька спадкоємців, то свідоцтво про право на спадщину видається на ім'я кожного із них, із зазначенням імені та частки у спадщині інших спадкоємців. Виходячи з позицій охорони прав спадкоємців, нотаріус у випадку, коли свідоцтво про право на спадщину видається не всім спадкоємцям і не на все спадкове майно, зобов'язаний у тексті свідоцтва зазначити, яка частка спадщини залишається відкритою. Відомості про видачу свідоцтва про право на спадщину підлягають обов'язковій реєстрації в Єдиному реєстрі заповітів, спадкових договорів та спадкових справ у порядку, передбаченому Положенням про Єдиний реєстр заповітів, спадкових договорів та спадкових справ.

Видача свідоцтва про право на спадщину спадкоємцям, які прийняли спадщину, строком не обмежена. Тому отримання свідоцтва про право на спадщину є правом спадкоємця, яке він може здійснити у будь-який час. Відсутність свідоцтва про право на спадщину не позбавляє спадкоємця права на спадщину, адже, прийнявши спадщину у порядку, передбаченому ст.ст. ЦК 1268, 1270 України, він забезпечив своє право на отримання свідоцтва у майбутньому

**В.о. завідувача
Диканської державної
нотаріальної контори
Ю.В. Шкляр**

Оформлення спадкових прав на земельну ділянку

Після смерті громадянина його майнові права та обов'язки переходять до інших осіб. Такий перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) називається спадкуванням. Порядок оформлення спадкових прав на майно спадкодавця регламентується положеннями Книги шостої Цивільного кодексу України.

До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцю на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Цивільний кодекс передбачає дві підстави спадкування, а саме спадкування за заповітом та спадкування за законом. У першу чергу, право на спадкування мають особи, визначені у заповіті, що є особистим розпорядженням фізичної особи на випадок своєї смерті.

Спадкоємці за законом одержують право на спадкування лише за відсутності заповіту, визнання його недійсним, неприйняття спадщини або відмови від її прийняття спадкоємцями за заповітом, а також у разі неохоплення заповітом усієї спадщини. Слід також зауважити, що у тому випадку, коли спадкування здійснюється за заповітом, законом визначено вичерпний перелік осіб, які незалежно від змісту заповіту, мають право на обов'язкову частку у спадщині, тобто також закликаються до спадкування. До таких осіб належать малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки, які, в даному випадку, спадкують половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом.

Положеннями Цивільного кодексу закріплено право спадкоємців прийняти спадщину або не прийняти її. Для прийняття спадщини встановлено строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини, тобто в день смерті особи, або день, з якого вона оголошується померлою. Якщо спадкоємець постійно проживав із спадкодавцем на час відкриття спадщини та протягом встановленого строку у передбаченому законом порядку не відмовився від прийняття спадщини, він вважається таким, що її прийняв. При цьому, незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу її відкриття.

У тому випадку, коли спадкоємець бажає прийняти спадщину, але на час її відкриття не проживав разом із спадкодавцем, він має подати до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини заяву відповідного змісту.

Єдиним документом, що підтверджує право спадкоємців на спадкове майно, є свідоцтво про право на спадщину, яке видається на ім'я кожного спадкоємця, що прийняв спадщину, після закінчення строку, встановленого для її прийняття. Ци-

вільний кодекс України встановлює обов'язок спадкоємця, який прийняв спадщину, у складі якої є нерухоме майно, звернутись до нотаріуса за видачею на його ім'я свідоцтва про право на спадщину на таке майно, а також зареєструвати право на спадщину в органах, які здійснюють державну реєстрацію нерухомого майна.

Право власності на земельну ділянку у порядку спадкування переходить до спадкоємців на загальних підставах, із збереженням її цільового призначення. Однак, процес оформлення спадкових прав на земельну ділянку має свої особливості.

Так, нотаріус при оформленні спадщини шляхом витребування відповідних доказів має перевірити певні факти, зокрема, визначити склад спадкового майна, на яке видається свідоцтво. Видача свідоцтва про право на спадщину на майно, яке підлягає реєстрації (у тому числі земельна ділянка), провадиться нотаріусом після подання правовстановлювальних документів, які підтверджують право власності спадкодавця на таке майно.

На сьогодні, відповідно до положень Земельного кодексу України до документів, що посвідчують право власності на земельну ділянку, належать державний акт про право власності на земельну ділянку, цивільно - правова угода щодо відчуження земельної ділянки, укладена в порядку, встановленому законом (договір купівлі - продажу, дарування, довічного утримання тощо), а також свідоцтво про право на спадщину. При цьому, у тому випадку, коли право власності на земельну ділянку посвідчується відповідною цивільно - правовою угодою чи свідоцтвом про право на спадщину, такі документи не є самостійними правовстановлювальними документами, оскільки до них в якості додатка має бути долучений державний акт про право власності на земельну ділянку, що була відчужена чи успадкована.

Таким чином, у випадку, коли земельна ділянка належала спадкодавцю на підставі цивільно - правового договору або свідоцтва про право на спадщину, для оформлення спадкових прав на таку земельну ділянку спадкоємцями має бути подано нотаріусу відповідний правовстановлювальний документ з долученим до нього державним актом про право власності на земельну ділянку, що спадкується.

Крім того, на долученому державному акті повинна міститись відмітка нотаріуса, яким було посвідчено відповідний договір чи видано свідоцтво, а також органу, який здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, про перехід права власності на земельну ділянку.

Слід зазначити, що відмітка про перехід права власності на земельну ділянку проставляється на долученому до правовстановлювального документа державному акті про право власності на земельну

ділянку при кожному подальшому відчуженні (спадкуванні) землі.

Отже, якщо в якості правостановлювального документа на спадкову земельну ділянку нотаріусу було надано відповідний договір чи свідоцтво про право на спадщину, нотаріус при видачі свідоцтва про право на спадщину на земельну ділянку долучає державний акт про право власності на земельну ділянку до такого свідоцтва та проставляє на цьому акті нову відмітку про перехід права власності згідно вимог постанови Кабінету Міністрів України від 6 травня 2009 року № 439 "Про деякі питання посвідчення права власності на земельну ділянку".

Вказаною постановою затверджено Порядок здійснення відмітки про перехід права власності на земельну ділянку, яким, зокрема, передбачено, що нотаріус при видачі свідоцтва про право на спадщину на земельну ділянку, проставляє на державному акті відмітку про перехід права власності за наявності витягу з Державного реєстру земель.

Таким чином, для оформлення спадкових прав на земельну ділянку нотаріусу, серед іншого, надаються відповідний правостановлювальний документ на спадкову земельну ділянку, а також витяг з Державного реєстру земель.

Окремо слід розглянути питання щодо спадкування земельних ділянок іноземними громадянами та особами без громадянства.

Оформлення такими особами спадкових прав на земельні ділянки здійснюється за загальними правилами, передбаченими чинним цивільним законодавством. Однак, Земельним кодексом України встановлено обов'язок іноземного громадянина або особи без громадянства, що прийняли у спадщину земельну ділянку сільськогосподарського призначення, протягом року відчужити таку земельну ділянку. Невиконання зазначеної вимоги є підставою для примусового припинення прав на земельну ділянку, що здійснюється у судовому порядку.

Спадкування земельних ділянок, що підпадають під дію мораторію (земельних ділянок, що перебувають у власності громадян та юридичних осіб, для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства), встановленого Земельним кодексом України, відбувається на загальних підставах.

**Консультант Диканської
державної нотаріальної контори
Л.А. Личман**

Про реєстр виборців

Незабаром в Україні відбудуться чергові вибори до Верховної Ради України в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень Верховної Ради України. Порядок проведення виборів народних депутатів України до Верховної Ради України регулюється Законом України "Про вибори народних депутатів України".

Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Виборцям гарантується вільне волевиявлення. Підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його включення до списку виборців на виборчій дільниці.

Органи ведення Державного реєстру виборців складають попередні списки виборців для звичайних виборчих дільниць відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців". Складання попередніх списків виборців для звичайних виборчих дільниць здійснюється у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

До попереднього списку виборців для звичайної виборчої дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування виповниться вісімнадцять років та які відносяться за виборчою адресою до цієї виборчої дільниці відповідно до відомостей Державного реєстру виборців. Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці.

У попередньому списку виборців зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) виборця, дата народження, виборча адреса виборця відповідно до відомостей Державного реєстру виборців. Виборці включаються до попереднього списку так, щоб відомості про виборців з однаковою адресою житла були розміщені поруч. Список має наскрізні нумерацію виборців та нумерацію аркушів.

Форму попереднього списку виборців встановлює Центральна виборча комісія з урахуванням вимог Закону України "Про вибори народних депутатів України".

При включенні виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" навпроти його прізвища зазначаються номер посвідчення, що підтверджує тимчасову зміну місця голосування, дату його видачі та найменування органу ведення Державного реєстру виборців, який його видав.

У попередньому списку виборців навпроти прізвищ виборців, постійно не здатних пересуватися самостійно, робиться відповідна відмітка у графі "Примітки".

Не пізніше як за двадцять днів до дня голосування орган ведення Державного реєстру виборців у приміщенні, в якому він розташований, передає один

примірник попереднього списку виборців на паперовому носії відповідній дільничній виборчій комісії.

Від імені дільничної виборчої комісії попередній список виборців отримують не менше трьох членів цієї комісії, одним з яких повинен бути голова комісії, а у разі неможливості - заступник голови або секретар комісії.

Про передачу попереднього списку виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в двох примірниках. Один примірник акта зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців, інший - в дільничній виборчій комісії.

Другий примірник попереднього списку виборців зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців.

Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення, яким повідомляє про включення його до попереднього списку виборців відповідної виборчої дільниці, адресу дільничної виборчої комісії, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування. Виборцям, стосовно яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування. Таке письмове повідомлення надсилається або доставляється не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування.

Виборець має право ознайомитися із попереднім списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

Виборець може звернутися до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців із заявою про уточнення попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення зі списку себе особисто або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися.

Виборець особисто подає заяву до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців.

У разі якщо виборець за станом здоров'я не може особисто подати заяву, дільнична виборча комісія за зверненням такого виборця зобов'язана забезпечити прийняття заяви у такого виборця в інший спосіб.

Орган ведення Державного реєстру виборців забезпечує розгляд заяв виборців у порядку, встановленому Законом України "Про Державний реєстр виборців".

**Провідний спеціаліст
Ленінського відділу
ДРАЦС РС ПМУЮ
Ю.І. Сахно**

Реалізація права голосу на виборах народних депутатів України

Проведення у жовтні 2012 року чергових виборів народних депутатів України та підготовка відповідного законодавства вкотре активізувало тему виборчого процесу в нашій державі. Упродовж останніх років в Україні створено розгалужену нормативну базу у сфері виборів, яка включає зокрема, Конституцію, Закони "Про вибори Президента України", "Про вибори народних депутатів України" (далі - Закон), "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів", "Про Центральну виборчу комісію", "Про державний реєстр виборців", низку підзаконних актів.

Виборчий процес - це здійснення суб'єктами виборчих процедур, передбачених Законом. Виборчий процес здійснюється на засадах:

- дотримання принципів виборчого права,
- законності та заборони незаконного втручання будь-кого у цей процес;
- політичного плюралізму та багатопартійності;
- публічності і відкритості;
- свободи передвиборчої агітації, рівного доступу всіх кандидатів у депутати і партій - суб'єктів виборчого процесу до засобів масової інформації незалежно від їх форми власності,
- неупередженості органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, судів, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати.

Суб'єктами виборчого процесу є:

- виборець;
- Центральна виборча комісія, а також інша виборча комісія, утворена відповідно до Закону;
- партія, що висунула кандидата у депутати;
- кандидат у депутати, зареєстрований у порядку, встановленому Законом;
- офіційний спостерігач від партії, яка висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, від кандидата у депутати в одномандатному окрузі, від громадської організації, який зареєстрований у порядку, встановленому Законом.

Відповідно до Закону України "Про вибори народних депутатів України", прийнятого Верховною Радою України 17 листопада 2011 року вибори депутатів є загальними. Право голосу на виборах народних депутатів України мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося вісімнадцять років.

Підставою реалізації виборцем свого

Передвиборча агітація

Передвиборча агітація - це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата у депутати або партію - суб'єкта виборчого процесу.

Відповідно до частини 2 статті 68 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 5 квітня 2012 року, передвиборча агітація може проводитись у таких формах:

- проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями;
- проведення мітингів, походів, демонстрацій, пікетів;
- проведення публічних дебатів, дискусій, "круглих столів", пресс-конференцій стосовно положень передвиборчих програм та політичної діяльності партій - суб'єктів виборчого процесу чи політичної діяльності кандидатів у депутати;
- оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, аудіо та відеокліпів, інших публікацій та повідомлень;
- розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборчої агітації;
- розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами;
- проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач чи інших публічних заходів за підтримки партії - суб'єкта виборчого процесу чи кандидата у депутати, а також оприлюднення інформації про таку підтримку;
- публічні заклики голосувати за або не голосувати за партію - суб'єкта виборчого процесу, кандидата у депутати або публічні оцінки діяльності цих партій чи кандидатів у депутати;
- в інших формах, що не суперечать Конституції України та законам України.

Політична реклама - це розміщення або поширення матеріалів передвиборчої агітації за допомогою рекламних засобів. До політичної реклами належить також використання символіки або логотипів партій.

Кандидати у депутати, зареєстровані у загальнодержавному окрузі, можуть здійснювати передвиборчу агітацію за кошти виборчого фонду партії. Використання власних коштів кандидатів у депутати чи коштів з інших джерел для проведення передвиборчої агітації, у

тому числі з ініціативи виборців, забороняється.

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не пізніше як за вісімдесят днів до дня голосування обладнують стенди, дошки оголошень у відведених місцях для розміщення матеріалів передвиборчої агітації партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі, та кандидатів у депутати у одномандатному окрузі з додержанням принципу рівних умов. Центральна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів, не пізніше як за 35 днів до дня виборів забезпечує виготовлення інформаційних плакатів партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі. Ці плакати повинні містити передвиборчі програми партій (обсягом не більше 7800 друкованих знаків), подані ними при реєстрації кандидатів у депутати, виборчий список партії із зазначенням прізвища, імені, по - батькові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання, партійності включених до нього кандидатів у депутати, а також фотографії перших 5 кандидатів у депутати.

Відповідно до статті 70 Закону України "Про вибори народних депутатів України", партія, кандидати у депутати мають право розпочати свою передвиборчу агітацію з дня, наступного за днем прийняття виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати. Передвиборча агітація закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування. Передвиборча агітація напередодні дня голосування забороняється. У цей же час забороняються проведення масових акцій (зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів) від імені партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати, розповсюдження агітаційних матеріалів, а також публічні оголошення про підтримку партією чи окремими кандидатами у депутати проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач чи інших публічних заходів.

Телерадіоорганізації усіх форм власності зобов'язані не пізніше як за 90 днів до дня голосування опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу. Ефірний час для проведення передвиборчої агітації

за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку і проведення виборів, надається телерадіоорганізаціями державної та комунальної форми власності між 19:00 і 22:00 годинами.

Телерадіоорганізації надають кожній партії ефірний час для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, у загальному обсязі не менше 60 хвилин на загальнонаціональному телеканалі та 60 хвилин на загальнонаціональному радіоканалі, а також по 20 хвилин на регіональних телеканалах та по 20 хвилин на регіональних радіоканалах у кожному з регіонів. Кандидатам у депутати, зареєстрованим в одномандатному окрузі надається по 20 хвилин на відповідних регіональних телеканалах та по 20 хвилин на регіональних радіоканалах.

Згідно до статті 73 Закону України "Про вибори народних депутатів України", партія, кандидати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однакових для всіх партій поліграфічному виконанні в газетах "Голос України" та "Урядовий Кур'єр", а також в одному з регіональних (місцевих) друкованих засобів масової інформації державної чи комунальної форм власності кожного з регіонів свою передвиборну програму обсягом не більше 7800 друкованих знаків.

Участь у передвиборчій агітації забороняється:

1) іноземцям та особам без громадянства, у тому числі через журналістську діяльність чи у формі участі в концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки партії - суб'єкта виборчого процесу чи кандидата у депутати;

2) органами виконавчої влади, органам влади Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам і судам;

3) у робочий час посадовим і службовим особам органів, зазна-

чених у пункті 2 цієї частини, крім випадків, коли відповідна посадова чи службова особа є кандидатом у депутати;

4) членам виборчих комісій протягом строку їх повноважень у відповідних виборчих комісіях. У військових частинах (формуваннях), в установи виконання покарань і слідчих ізоляторів передвиборна агітація обмежується. Відвідання військових частин, установ виконання покарань і слідчих ізоляторів окремими кандидатами у депутати, їх довіреними особами чи уповноваженими особами партій забороняється. Зустрічі цих осіб з виборцями організуються відповідною окружною виборчою комісією спільно з командором військової частини (формування) або керівником установи виконання покарань чи слідчого ізолятора з обов'язковим повідомленням не пізніше як за 3 дні до зустрічі всіх уповноважених осіб партій, кандидатів у депутати в одномандатному окрузі або їх довірених осіб у відповідному одномандатному окрузі.

Забороняється розміщення агітаційних та політичної реклами на будинках і в приміщеннях органів державної влади, органів влади АРК та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної чи комунальної форм власності.

Перешкоджання здійсненню права на проведення передвиборної агітації, а також порушення встановленого законом порядку проведення такої агітації тягнуть за собою відповідальність, встановлену законами України.

У разі надходження до ЦВК або окружної виборчої комісії заяви чи іншого повідомлення щодо порушень, які мають ознаки вчинення злочину чи адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія невідкладно звертається до відповідних правоохоронних органів щодо перевірки зазначеного повідомлення та реагування відповідно до законів

права голосу на виборах є його включення до списку виборців на виборчій дільниці. Документом, який підтверджує особу та громадянство України виборця на виборах депутатів, є: паспорт громадянина України; тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України); картка (довідка) установи виконання покарань або слідчого ізолятора, що повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, фотокартку особи, підпис керівника та печатку установи (для осіб, які перебувають в установах виконання покарань або слідчих ізоляторах); паспорт громадянина України для виїзду за кордон; дипломатичний паспорт; службовий паспорт; військовий квиток (виключно для військовослужбовців строкової служби).

Документи, вищезазначені, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на звичайних та спеціальних виборчих дільницях.

Вибори депутатів є прямими. Громадяни України обирають депутатів безпосередньо шляхом голосування за кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії, та за кандидатів у депутати в одномандатних округах.

Вибори депутатів є вільними. Громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні.

Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

Кожен виборець голосує на виборах особисто. Голосування за інших осіб чи передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється. Голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом країни, де утворені ці дільниці.

Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію.

Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

Виборчі бюлетені заповнюються виборцем особисто в кабінеті для таємного голосування. Виборець не має права передавати свої виборчі бюлетені іншим особам та отримувати їх від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає виборчі бюлетені).

За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Після закінчення голосування дільнична виборча комісія невідкладно передає до окружної виборчої комісії попередні відомості про кількість виборців, внесених до списку виборців, та кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці на момент закінчення голосування.

Окружна виборча комісія передає отримані відомості до Центральної виборчої комісії, яка в свою чергу оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті.

Спеціальні виборчі дільниці (порядок утворення та роботи)

Виборча дільниця - територіальна одиниця, утворена в період виборів та референдумів для проведення голосування та підрахунку голосів. Виборчими дільницями також часто помилково називають приміщення для голосування (пункти голосування).

Законом України "Про вибори народних депутатів України" від 17.11.2011 передбачено 3 види виборчих дільниць:

1. Звичайні виборчі дільниці;
2. Спеціальні виборчі дільниці;
3. Закордонні виборчі дільниці.

Згідно ст. 21 Закону України "Про вибори народних депутатів України" спеціальні виборчі дільниці утворюються у стаціонарних лікувальних закладах, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, на судах, які перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України та в інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування.

Не допускається утворення однієї виборчої дільниці для двох і більше закладів чи установ.

Центральна виборча комісія може утворювати на постійній основі спеціальні виборчі дільниці у стаціонарних лікувальних закладах, на полярних станціях України, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах.

Спеціальні виборчі дільниці утворюються таким чином, щоб виборці могли проголосувати, не порушуючи режиму перебування в закладі (установі).

З метою забезпечення режиму перебування виборців у відповідному закладі (установі) допускється утворення в одному закладі (установі) більш ніж однієї спеціальної виборчої дільниці.

Спеціальні виборчі дільниці, що існують на тимчасовій основі, утворюються окружними виборчими комісіями не пізніше як за сорок п'ять днів до дня голосування.

Спеціальна виборча дільниця визначається закладом, установою, судном, полярною станцією України, де вона утворена. Спеціальна виборча дільниця має порядковий номер, адресу (місцезнаходження) закладу, установи, полярної станції України, визначені Центральною виборчою комісією чи окружною виборчою комісією, або характеризується назвою та портом приписки судна.

Спеціальні виборчі дільниці, що існують на тимчасовій основі, утворюються окружною виборчою комісією на підставі подань районних, районних у містах державних адміністрацій чи виконавчих комітетів міських рад міст обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення, форма яких затверджується Центральною виборчою комісією. Зазначені подання повинні надійти до відповідної

окружної виборчої комісії не пізніше як за сорок вісім днів до дня голосування. Кожна виборча дільниця має територію з визначеними межами, порядковий номер, адресу приміщення для голосування та місцезнаходження (адресу приміщення) дільничної виборчої комісії.

Межі спеціальної виборчої дільниці визначаються територією закладу, установи.

Первинне утворення виборчих дільниць на постійній основі здійснюється Центральною виборчою комісією відповідно до Закону України "Про вибори народних депутатів України" (далі - Закон) не пізніше як за 190 днів до дня голосування з чергових виборів до Верховної Ради України, що проводяться в останню неділю жовтня 2012 року (до 20 квітня 2012 року включно). Рішення щодо утворення виборчих дільниць на постійній основі, зміни їх меж, адреси приміщення для голосування, місцезнаходження (адреси приміщення) дільничних виборчих комісій таких дільниць, їх тимчасового закриття (для спеціальної виборчої дільниці) та ліквідації приймається Центральною виборчою комісією за поданнями відповідно районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських (міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення) рад та Міністерства закордонних справ України.

Подання щодо первинного утворення спеціальних виборчих дільниць у відповідному закладі чи установі повинно містити:

- назву району, міста, району в місті (для міст з районним поділом), на території якого пропонується утворити спеціальну виборчу дільницю, із зазначенням області, Автономної Республіки Крим;

- назву закладу чи установи;

- юридичну адресу закладу чи установи;

- орієнтовну кількість виборців на виборчій дільниці (визначається з урахуванням кількості ліжок-місць, спальних місць відповідно у стаціонарному лікувальному закладі, установі виконання покарань);

- адресу та місцезнаходження приміщення для голосування; площу приміщення для голосування (кв. м);

- адресу та місцезнаходження приміщення дільничної виборчої комісії; площу приміщення дільничної виборчої комісії (кв. м);

- зобов'язання керівництва закладу чи установи щодо забезпечення відкритого доступу до приміщення для голосування членів відповідної виборчої комісії та осіб, які відповідно до закону мають право бути присутніми при

голосуванні та підрахунку голосів.

Нова спеціальна виборча дільниця може бути утворена на постійній основі у зв'язку із:

- утворенням нового стаціонарного лікувального закладу, установи виконання покарань або необхідністю її утворення в існуючому стаціонарному лікувальному закладі, установі виконання покарань;

- збільшенням орієнтовної кількості виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній на постійній основі, понад 2500.

Подання щодо утворення нової спеціальної виборчої дільниці на постійній основі, крім відомостей, повинно містити обґрунтування необхідності утворення нової спеціальної виборчої дільниці на постійній основі.

Подання підписується головою районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації, міським головою або іншою посадовою особою, яка згідно із законом здійснює його повноваження, та скріплюється відповідною печаткою. Нова спеціальна виборча дільниця може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніше як за десять днів до дня голосування.

У поданні щодо утворення спеціальної виборчої дільниці на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України, зазначаються:

1) назва судна;

2) порт приписки судна;

3) орієнтовна кількість виборців на судні;

4) останній перед днем голосування день виходу судна у плавання з порту приписки;

5) орієнтовний найближчий до дня голосування день заходу судна у порт України.

Центральна виборча комісія 12 квітня 2012 року ухвалила рішення про утворення 33 тис. 540 звичайних та спеціальних виборчих дільниць.

Згідно з постановою ЦВК, 1 тис. 352 дільниці є спеціальними, з них 1 тис. 200 будуть утворені у лікувальних закладах і 152 - в установах пенітенціарної системи.

Вперше в історії України кількість виборців на одній виборчій дільниці не перевищуватиме 2500 осіб - це стане запорукою того, що парламентські вибори будуть проходити без зайвих ускладнень.

Начальник
Кременчуцького РУЮ
Ю.В. Волочай

Порядок використання друкованих засобів масової інформації

Відповідно до ст. 73 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 17.11.2011 року; партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх партій поліграфічному виконанні в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а також в одному з регіональних (місцевих) друкованих засобів масової інформації державної чи комунальної форми власності кожного з регіонів свою передвиборну програму обсягом не більше семи тисяч восьмисот друкованих знаків. Кандидат у депутати, зареєстрований в одномандатному окрузі має право за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів, опублікувати в однаковому для всіх кандидатів поліграфічному виконанні в одному з регіональних (місцевих) друкованих засобів масової інформації державної чи комунальної форми власності свою передвиборну програму обсягом не більше трьох тисяч дев'яносто друкованих знаків.

Угода про публікацію вказаних матеріалів з редакціями зазначених засобів масової інформації укладається відповідно Центральною виборчою комісією.

Редакції газет "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а також редакції регіональних друкованих засобів масової інформації державної форми власності, з якими укладено угоди про опублікування передвиборних програм партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати, зареєстрованих в одномандатному окрузі зобов'язані надіслати не пізніше ніж за п'ятдесят п'ять днів до дня виборів депутатів до Центральної виборчої комісії конкретні дати виходу у світ номерів відповідних

видань з програмами із зазначенням місця розташування цих програм у кожному номері видання (номери шпальт).

Черговість друкування передвиборних програм за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються на підготовку і проведення виборів у засобах масової інформації, передбачених частиною першою цієї статті, встановлюється не пізніше як за п'ятдесят три дні до дня виборів Центральною виборчою комісією шляхом жеребкування за участю відповідно представників партій у Центральній виборчій комісії або уповноважених осіб партій, кандидатів, довірених осіб кандидатів у відповідному одномандатному виборчому окрузі.

Результати жеребкування щодо черговості друкування передвиборних програм партій (кандидатів) оприлюднюються відповідно у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", у регіональних (місцевих) друкованих засобах масової інформації державної чи комунальної форми власності у триденний строк після дня їх затвердження Центральною виборчою комісією.

Друковані засоби масової інформації усіх форм власності зобов'язані не пізніше як за дев'яносто днів до дня голосування опублікувати розцінки одиниці вартості друкованої площі. Загальнодержавні друковані засоби масової інформації здійснюють таку публікацію в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а регіональні та місцеві - у відповідних регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації державної чи комунальної форми власності.

Партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі мають право за рахунок коштів свого виборчого фонду публікувати агітаційні матеріали

в друкованих засобах масової інформації будь-яких форм власності, що видаються в Україні, за винятком в зарубіжних засобах масової інформації, що діють на території України, а також у зареєстрованих в Україні засобах масової інформації, в яких частка зарубіжної власності перевищує п'ятдесят відсотків. засобів масової інформації.

Матеріали передвиборної агітації, передбачені в частині шостій цієї статті, публікуються на підставі угоди, що укладається від імені партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидата у депутати в одномандатному окрузі розпорядником поточного рахунку відповідного виборчого фонду партії, кандидатом у депутати з редакцією (видавцем) друкованого засобу масової інформації. Без укладення угоди та надходження коштів на рахунок редакції (видавця) друкованого засобу масової інформації публікація цих матеріалів забороняється. Ця вимога не застосовується до засобу масової інформації, засновником (власником) якого є партія, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному окрузі, кандидат у депутати в одномандатному окрузі для ведення їх власної передвиборної агітації.

Редакції (видавці) друкованих засобів масової інформації усіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, окружних виборчих комісій зобов'язані надавати їм усю інформацію про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів, а в разі необхідності - надсилати їм копії відповідних угод, платіжних документів, а також відповідні публікації.

**Начальник
Миргородського МРЮУ
В.М. Поцяпун**

Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності

Відповідно до статті 7 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" від 7 квітня 2011 року №3206-VI (далі - Закон) особам, зазначеним у пункті 1 частини першої статті 4 Закону, забороняється:

- займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

- входити до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання

прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

У разі якщо Конституцією і законами для окремих посад встановлено спеціальні обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, то їх додержання забезпечується за спеціальними процедурами.

Обмеження, передбачені частиною першої цієї статті, не поширюються на

депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі), народних засідателів і присяжних.

**Головний спеціаліст відділу кадрової
роботи та державної служби
ГУЮ у Полтавській області**

О.І. Антоненко

Форми, засоби та строки проведення передвиборної агітації

Стаття 68 Закону України "Про вибори народних депутатів України" (надалі - Закон) визначає передвиборну агітацію як здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата у депутати або партію - суб'єкта виборчого процесу. Передвиборна агітація здійснюється в будь-яких формах і будь-якими засобами, що не суперечать Конституції та Законам України.

Законом визначені наступні форми передвиборної агітації:

- 1) проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями;
- 2) проведення мітингів, походів, демонстрацій, пікетів;
- 3) проведення публічних дебатів, дискусій, "круглих столів", прес-конференцій стосовно положень передвиборних програм та політичної діяльності партій - суб'єктів виборчого процесу чи політичної діяльності кандидатів у депутати;
- 4) оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, аудіо- та відеокліпів, інших публікацій та повідомлень;
- 5) розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації;
- 6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами;
- 7) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрацій фільмів та телепередач чи інших публічних заходів за підтримки партії - суб'єкта виборчого процесу чи кандидата у депутати, а також оприлюднення інформації про таку підтримку;
- 8) публічні заклики голосувати за або не голосувати за партію - суб'єкта виборчого процесу, кандидата у депутати або публічні оцінки діяльності цих партій чи кандидатів у депутати;
- 9) в інших формах, що не суперечать Конституції України та законам України.

Політична реклама, як одна із форм агітації виборців, визначається законодавцем як розміщення або поширення матеріалів передвиборної агітації за допомогою рекламних засобів. Як політична реклама розглядається використання символіки або логотипів партій; повідомлення про підтримку партією - суб'єктом виборчого процесу або кандидатом у депутати видовищних чи інших публічних заходів.

Не належить до передвиборної агітації офіційні повідомлення в період виборчого процесу про дії кандидатів у депутати, які є посадовими особами органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень. Такі офіційні повідомлення не повинні містити

коментарів агітаційного характеру, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій про дії зазначених осіб як кандидатів у депутати.

Передвиборна агітація здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, виділених на забезпечення ведення передвиборної агітації відповідно до Закону, коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати в одномандатних округах. Кандидати у депутати, зареєстровані у загальнодержавному окрузі, можуть здійснювати передвиборну агітацію за кошти виборчого фонду партії. Використання власних коштів кандидатів у депутати чи коштів з інших джерел для проведення передвиборної агітації, у тому числі з ініціативи виборців, забороняється.

Друковані площі у друкованих засобах масової інформації надаються партіям і кандидатам у депутати (як зареєстрованим у загальнодержавному окрузі так і в одномандатних округах) з додержанням принципу рівних умов.

Партія, кандидати у депутати фінансують із коштів свого виборчого фонду заходи і матеріали передвиборної агітації, розміщення політичної реклами на власну підтримку, проведення різних публічних заходів на свою підтримку.

З метою проведення зборів, мітингів, дебатів, дискусій та інших публічних заходів передвиборної агітації, партія, кандидати у депутати (як зареєстровані у загальнодержавному окрузі так і в одномандатних округах) мають право на договірній основі за рахунок коштів відповідного виборчого фонду орендувати будинки і приміщення усіх форм власності. При цьому, власник орендованого приміщення не може відмовити іншій партії чи кандидатам у депутати (як зареєстровані у загальнодержавному окрузі так і в одномандатних округах) в наданні даного приміщення на тих же умовах. Будинки (приміщення) державної або комунальної форми власності надаються для проведення передвиборного публічного заходу чи передвиборної агітації без проведення конкурсу.

Інформаційні плакати та матеріали передвиборної агітації розміщуються суб'єктами виборчого процесу на обладнаних дошках, стендах у спеціально визначених місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування місцях не пізніше як за вісімдесят днів до дня голосування. Центральна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України не пізніше як за тридцять п'ять днів до дня виборів забезпечує виготовлення інформаційних плакатів партій, кандидатів у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі. Ці плакати повинні містити передвиборні програми партій (обсягом не більше семи тисяч восьмисот друкованих знаків), подані ними при реєстрації кандидатів у депутати, виборчий список партії із зазначенням прізвища, імені, по бать-

кові, року народження, посади (заняття), місця роботи та проживання, партійності включених до нього кандидатів у депутати, а також фотографії перших п'яти кандидатів у депутати. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією.

Центральна виборча комісія погоджує з представником партії у Центральній виборчій комісії текст та поліграфічне виконання інформаційного плаката. Кількість інформаційних плакатів виготовляється з розрахунку не менш як по два примірники кожного плаката на кожному виборчому дільниці.

Окружна виборча комісія за рахунок коштів Державного бюджету України, забезпечує виготовлення не пізніше як за тридцять п'ять днів до дня виборів погоджених із кандидатами у депутати, зареєстрованими в одномандатних округах, інформаційних плакатів із розрахунку по дві тисячі примірників на кожного кандидата у депутати. Плакати повинні містити біографію кандидата у депутати, його передвиборну програму (обсягом до трьох тисяч дев'ятисот друкованих знаків), подані ним при реєстрації, та фотокартку.

Матеріали передвиборної агітації суб'єкти виборчого процесу можуть виготовляти на власний розсуд за рахунок і в межах коштів виборчого фонду. Відомості, що містяться у цих матеріалах, повинні відповідати вимогам закону. Закон передбачає подачу по одному примірнику кожного такого друкованого матеріалу передвиборної агітації, в п'ятиденний термін з моменту його виготовлення до Центральної виборчої комісії. Друковані матеріали передвиборної агітації повинні містити відомості про замовника цих матеріалів, установу, що здійснила друк, або вказівку, що друк здійснено з використанням обладнання, що належить партії, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск.

Розпочати свою передвиборну агітацію партія, кандидати в депутати мають право з наступного дня після прийняття виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати. Закінчується передвиборна агітація о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування.

Будь-яка передвиборна агітація напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. Забороняються також проведення масових акцій (зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів) від імені партії, розповсюдження агітаційних матеріалів, публічні оголошення про підтримку партією чи окремими кандидатами у депутати проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрацій фільмів та телепередач чи інших публічних заходів.

Начальник
Чутівського РУО
Л. Молодча

Кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення виборчого законодавства України

Законами України за порушення виборчого Закону встановлена кримінальна відповідальність (ст. 157, 158, 158-1, 159, 159-1 Кримінального кодексу України (далі КК), адміністративна (212-7, 212-8, 212-9, 212-10, 212-11, 212-12, 212-13, 212-14, 212-15, 212-16, 212-17, 212-18, 212-19, 212-20 статті Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Певну відповідальність передбачає і Закон України "Про інформацію" (ст. 47, 48, 49), окрім того передбачена дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність.

Зокрема, статтею 157 Кримінального кодексу України передбачено такі злочини:

- перешкоджання вільному здійсненню громадянином свого виборчого права або права бути обраним, перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, члена виборчої комісії при виконанні ними своїх повноважень.

Кримінальнокарне перешкоджання у здійсненні виборчого процесу поєднується з підкупом, обманом, примушуванням.

Правопорушення, передбачені ст. 157 КК України, вважається закінченим з моменту вчинення перешкоджання, незалежно від бажаного наслідку, а саме - перешкодити вільному здійсненню виборчого права.

У частині 4 статті 157 КК України передбачена кримінальна відповідальність за втручання у здійснення виборчою комісією її повноважень, вчинене службовою особою з використанням свого службового становища.

Спеціальним суб'єктом зазначеного злочину є член виборчої комісії, та інша службова особа, яка використовує своє службове становище.

При кваліфікації окремих діянь, які спрямовані на перешкоджання здійсненню виборчого права, роботі виборчої комісії чи діяльності офіційного

спостерігача, роботі виборчої комісії, потрібно враховувати й вимоги адміністративного законодавства, зокрема адміністративних правопорушень, передбачених в:

- ст. 212-8 (порушення права громадянина на ознайомлення зі списком виборців);

- ст. 212-12 (порушення права на користування приміщеннями під час виборчої кампанії);

- ст. 212-19 (відмова у звільненні члена виборчої комісії від виконання виробничих чи службових обов'язків, або його безпідставне звільнення з роботи) Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Значним правопорушенням є і фальсифікація виборчих документів та фальсифікація підсумків голосування.

Фальсифікація виборчої документації, а також фальсифікація підсумків голосування призводить до спотворення вільного волевиявлення громадян України і унеможлиблює реалізацію громадянами конституційного права на участь у виборах.

Зі змісту статті 158 КК України випливає, що кримінальна відповідальність встановлена не тільки за фальсифікацію, а й за зловживання, вчинені під час голосування, які не пов'язані із фальсифікацією (викрадення бюлетенів, незаконна передача іншій особі виборчого бюлетеня виборцем, надання громадянину можливості проголосувати за іншу особу).

Відповідно до ч. 5 ст. 158 КК України передбачена відповідальність і за незаконні дії, тобто викрадення, приховування, незаконне знищення і псування.

Предметом даного злочину є: виборчий бюлетень; виборчий протокол; скринька з бюлетенями.

**Начальник районного управління юстиції
Л.В. Власенко**

Моя донька народилася в 2001 році в місті Белгород Російської Федерації. На даний час ми проживаємо в Україні. Поясність, будь-ласка, порядок отримання повторного свідоцтва про її народження.

Відповідно до Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах, підписаної державами-членами СНД в м. Мінську 22.01.1993 року, Вам необхідно особисто звернутися до відділу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання для заповнення анкети про вилучення документа, яка разом з проханням про надання правової допомоги буде направлена в компетентні органи Російської Федерації для виконання. За результатами розгляду запиту, повторне свідоцтво буде направлено до відділу ДРАЦС за місцем Вашого проживання.

**За матеріалами
ГУЮ у Полтавській області**

Організація і порядок голосування на виборах народних депутатів

У сучасному політичному процесі вибори мають багатоманітне соціальне призначення, оскільки саме вони є важливим інструментом реалізації народного суверенітету, легітимізації влади та одним із найважливіших способів формування і вираження суспільної думки. За умов демократичного суспільства вибори за своєю суттю - це прояв реальної волі народу, процес виявлення і здійснення такої волі.

На сьогодні день систему чинного виборчого законодавства складають: Конституція та ряд спеціальних законів України про вибори, зокрема: "Про Центральну виборчу комісію", "Про Державний реєстр виборців", "Про вибори народних депутатів України" та ін.

Організація і порядок голосування на виборах народних депутатів регламентується статтею 85 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 17 листопада 2011 року.

Відповідно до даної статті, голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви.

Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію.

Виборчі бюлетені заповнюються виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчих бюлетенів забороняється присутність у кабіні для таємного голосування інших осіб. Виборець, який внаслідок фізичних вад не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

Виборець не має права передавати свої виборчі бюлетені іншим особам. Отримання виборчих бюлетенів від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає виборчі бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі виборчого бюлетеня іншим особам шляхом підкупу, погрозу або іншим способом забороняється.

У виборчому бюлетені для голосування у загальнодержавному окрузі виборець робить позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті проти назви партії, за кандидатів у депутати від якої він голосує. Виборець може

голосувати за кандидатів у депутати лише від однієї партії.

У виборчому бюлетені для голосування в одномандатному окрузі виборець робить позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує волевиявлення виборця, у квадраті проти прізвища кандидата у депутати, за якого він голосує. Виборець може голосувати лише за одного кандидата у депутати.

Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

Виборець особисто опускає заповнені виборчі бюлетені до виборчої скриньки. Виборець, який через фізичні вади не може самотійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це у своїй присутності іншій особі, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

У разі якщо виборець, заповнюючи виборчий бюлетень, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень для голосування у загальнодержавному або одномандатному окрузі. Член виборчої комісії видає виборцю інший виборчий бюлетень тільки в обмін на невійно заповнений виборчий бюлетень, про що уповноважений член дільничної виборчої комісії робить відповідну позначку в списку виборців навпроти прізвища виборця, яку засвідчує своїм підписом. Невійно заповнений виборчий бюлетень негайно погашається членом комісії, котрий його видав, як невикористаний, про що складається акт.

При підрахунку голосів цей бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість невійно заповненого не допускається.

За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачнення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати.

Даний порядок голосування повністю відображає основні принципи виборчого процесу (таємність, рівність, загальність та пряме виборче право).

**Начальник
Полтавського МУЮ
О.М. Лугченко**

Повноваження Центральної виборчої комісії

Центральна виборча комісія є постійно діючим колегіальним державним органом, який діє на підставі Конституції України, Закону України "Про центральну виборчу комісію" та інших законів України і наділений повноваженнями щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, всеукраїнського і місцевих референдумів в порядку та в межах, встановлених Законом України "Про центральну виборчу комісію" та іншими законами України.

Центральна виборча комісія очолює систему виборчих комісій та комісій з референдуму, які утворюються для організації підготовки та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, всеукраїнського референдуму. Центральна виборча комісія здійснює контроль за діяльністю та консультативно-методичне забезпечення виборчих комісій, які утворюються для організації підготовки та проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, та комісій з місцевих референдумів.

Центральна виборча комісія є юридичною особою, має печатку із своїм найменуванням.

Згідно статті 17 Закону України "Про центральну виборчу комісію" до загальних повноважень Центральної виборчої комісії відносяться:

- забезпечення реалізації і захисту виборчих прав громадян України та права на участь у референдумах;
- забезпечення дотримання передбачених Конституцією України та законами України принципів і засад виборчого процесу та процесу референдуму;
- здійснення контролю за додержанням вимог законодавства України про вибори і референдуми;
- забезпечення однакового застосування законодавства України про вибори і референдуми на всій території України;
- здійснення консультативно-методичного забезпечення діяльності виборчих комісій та комісій з референдумів, прийняття обов'язкових для використання в роботі виборчих комісій та комісій з референдумів роз'яснень і рекомендацій з питань застосування законодавства України про вибори і референдуми;
- підготовка пропозицій щодо вдосконалення законів з питань проведення

- виборів та референдумів;
 - звернення в разі необхідності до Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення Конституції України, законів України або окремих їх положень з питань, що стосуються організації підготовки та проведення виборів і референдумів в Україні;
 - встановлення системи територіальної організації загальнодержавних виборів шляхом утворення територіальних виборчих округів та виборчих дільниць з особливостями, визначеними відповідним законом про вибори;
 - бути розпорядником Державного реєстру виборців, забезпечувати його ведення та функціонування відповідно до закону;
 - здійснення контролю за дотриманням політичними партіями, іншими суб'єктами виборчого процесу та процесу референдуму вимог законодавства про вибори і референдуми;
 - забезпечення на виборах і референдумах акредитацію офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій відповідно до закону, видача їм посвідчення;
 - здійснення заходів щодо підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів;
 - публікація інформації про підготовку та проведення виборів і референдумів в Україні, матеріалів про свою діяльність, а також інших матеріалів, що стосуються виборчого та референдумного процесів;
- Крім повноважень, визначених Законом України "Про Центральну виборчу комісію" згідно статті 30 Закону України "Про вибори народних депутатів України" Центральна виборча комісія:
- здійснює контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів виборцями, окружними і дільничними виборчими комісіями та їх членами, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, закладами, установами, організаціями та їх посадовими особами, засобами масової інформації, їх власниками, посадовими особами та творчими працівниками, кандидатами у депутати, партіями (блоками), їх представниками та уповноваженими особами, офіційними спостерігачами, іншими об'єднаннями громадян;
 - здійснює організаційно-методичне забезпечення діяльності виборчих комісій;
 - організує навчання голів, заступників голів та секретарів окружних комісій;
 - скликає у разі необхідності за

Складання списків виборців для звичайних виборчих дільниць, їх перевірка та уточнення

власною ініціативою засідання виборчої комісії нижчого рівня;

- встановлює норми і перелік обладнання, інвентарю для приміщень виборчої комісії та приміщень для голосування, а також види послуг, робіт, що можуть надаватися виборчим комісіям;

- припиняє рух коштів на рахунках окружних виборчих комісій в установах банків після закінчення строку повноважень цих комісій або в разі порушення ними кошторисно-фінансової дисципліни; приймає рішення про перерахування залишків коштів на рахунок Центральної виборчої комісії;

- забезпечує виготовлення інформаційних плакатів партій(блоків) - суб'єктів виборчого процесу;

- забезпечує централізоване виготовлення та облік бланківвідкріпного посвідчення на право голосу на виборах депутатів та передає їх окружним виборчим комісіям;

- затверджує форму та текст виборчого бюлетеня з виборівдепутатів; забезпечує централізоване виготовлення у необхідній кількості та облік виборчих бюлетенів та передає їх окружним виборчим комісіям;

- передає представнику Міністерства закордонних справ України виборчі бюлетені, бланки відкріпних посвідчень, бланки іншої документації, печатки, штампи для передачі їх дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць;

- встановлює підсумки голосування та складає протокол про підсумки голосування в межах закордонного виборчого округу;

- розглядає заяви і скарги стосовно підготовки та проведення виборів в закордонному виборчому окрузі та приймає щодоних рішення;

- реєструє офіційних спостерігачів від партій (блоків), громадських організацій у закордонному виборчому окрузі;

- здійснює інші повноваження окружної виборчої комісії у закордонному виборчому окрузі, а також здійснює інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України.

Для організаційного, правового, технічного забезпечення здійснення повноважень, передбачених Законом України України "Про вибори народних депутатів України та Законом України "Про Центральну виборчу комісію", Центральна виборча комісія на час виборчого процесу виборів депутатів може залучати відповідних спеціалістів, експертів та технічних працівників.

Відповідно до Конституції України та Закону України "Про вибори народних депутатів України", який набрав чинності 10.12.2011 року, вибори в Україні є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Підготовка і проведення виборів депутатів здійснюються публічно і відкрито.

Одним із етапів виборчого процесу є складання списків виборців, їх перевірка та уточнення. Для цього органи ведення Державного реєстру виборців складають попередні списки виборців для звичайних виборчих дільниць відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців". До попереднього списку виборців для звичайної виборчої дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування виповниться вісімнадцять років та, які відносяться за виборчою адресою до цієї виборчої дільниці. Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці. У попередньому списку виборців зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) виборця, дата народження, виборча адреса виборця.

Не пізніше як за двадцять днів до дня голосування дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці отримує один примірник попереднього списку виборців на паперовому носії і починаючи з наступного дня надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

Після отримання попереднього списку виборців дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці зобов'язана надіслати або доставити в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення, яким повідомити про включення його до попереднього списку виборців відповідної виборчої дільниці, адресу дільничної виборчої комісії, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування. Виборцям, стосовно яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування. Таке письмове повідомлення надсилається або доставляється не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування. Виборець має право ознайомитися із попереднім списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

У разі якщо виборцем виявлено неточності у попередньому списку виборців, у тому числі не включення або необхідність виключення зі списку себе особисто або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про

постійну нездатність самостійно пересуватися, він особисто подає до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців заяву. У разі якщо стан здоров'я виборця не дозволяє зробити це особисто, дільнична виборча комісія за зверненням такого виборця зобов'язана забезпечити прийняття заяви в інший спосіб.

Така заява може бути подана не пізніше як за п'ять днів до дня голосування і розглядається виборчою комісією протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, не розглядається.

За результатом розгляду заяви дільнична виборча комісія приймає рішення про невідкладну передачу її до органу ведення Державного реєстру виборців, яке не пізніше наступного дня після дня його прийняття видається особі, що подала заяву.

Орган ведення Державного реєстру виборців вносить відповідні зміни до персональних даних у Державному реєстрі виборців у порядку, визначеному Законом України "Про Державний реєстр виборців".

Також виборцем може бути подано до суду адміністративний позов про уточнення списку виборців в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Рішення суду про внесення змін до попереднього списку виборців не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подається виборцем до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців або до відповідної дільничної виборчої комісії для негайного направлення до такого органу, а пізніше цього строку - до дільничної виборчої комісії. Зміни до уточненого списку виборців вносить голова або заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії на підставі рішення суду та повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців.

У день голосування зміни до уточненого списку виборців вносяться виключно на підставі рішення суду.

Голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - в разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування.

Начальник
Пирятинського РУЮ
І.І. Луценко

Начальник реєстраційної служби
Полтавського МУЮ
М.В. Казак

Реєстрація структурних утворень політичних партій як передумова участі у виборчому процесі

Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 17 листопада 2011 року № 4061-VI (далі - Закон) виборчий процес - це здійснення виборцями, Центральною виборчою комісією, а також іншою виборчою комісією, партією, що висунула кандидата у депутати, кандидатами у депутати, офіційними спостерігачами від партії, від кандидатів у депутати, від громадської організації, виборчих процедур, передбачених Законом.

Виборчий процес здійснюється на засадах:

- 1) дотримання принципів виборчого права;
- 2) законності та заборони незаконного втручання будь-кого у цей процес;
- 3) політичного плюралізму та багато-партійності;
- 4) публічності і відкритості;
- 5) свободи передвиборної агітації, рівного доступу всіх кандидатів у депутати і партій - суб'єктів виборчого процесу до засобів масової інформації незалежно від їх форми власності, крім засобів масової інформації, заснованими (власниками) яких є партії, кандидати у депутати в одномандатному окрузі;
- 6) неупередженості органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, судів, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до партій - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів у депутати.

Право висунування кандидатів у депутати належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується ними через партії або шляхом самовисування (у одномандатному окрузі) у порядку, передбаченому цим Законом.

Згідно із ст. 2 Закону України "Про політичні партії в Україні" від 05.04.2001 № 2365-III, політична партія - це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Політична партія протягом шести місяців з дня реєстрації забезпечує утворення та реєстрацію своїх обласних, міських, районних організацій у більшості областей України, міст

Києві, Севастополі та в Автономній Республіці Крим.

Обласні, міські, районні організації, первинні осередки політичної партії та інші структурні утворення, передбачені статутом партії, використовують назву політичної партії з доповненнями, які визначають їх місце в організаційній структурі політичної партії.

Реєстрація обласних, міських і районних організацій або інших структурних утворень, передбачених статутом партії, здійснюється відповідними органами Міністерства юстиції України лише після реєстрації політичної партії Міністерством юстиції України.

Відповідно до Положення про Головні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі та Положення про районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2011 № 1707/5, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 23.06.2011 за № 759/19497, останні здійснюють реєстрацію структурних утворень політичних партій, Головне управління юстиції - обласних, а районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні - відповідно районних, міських, первинних осередків політичної партії та інших структурних утворень, передбачених статутом партії.

Реєструючі органи приймають рішення про реєстрацію обласних, міських, районних організацій або інших структурних утворень політичної партії, передбачених статутом партії, протягом 10 днів з дня надходження письмової заяви від них, завіреної керівним органом політичної партії, які визначені у статуті. Це, як правило, постійно діючий центральний статутний орган (Рада, Президія, Виконавчий комітет, тощо). Отже, на заяві повинен міститися наступний напис "Заяву завірено рішенням (назва керівного органу партії) від (дата), протокол № (порядковий номер) або б/н (якщо нумерація рішень не ведеться) керівник партії, підпис, прізвище ініціали, дата" Підпис керівника партії скріплюється печаткою. Потрібно відмітити, що заява завіряється лише після її підпису керівником структурного утворення, а не раніше.

Форма заяви встановлена Додатком 2 до наказу Міністерства юстиції України "Про затвердження форм заяв про реєстрацію політичної партії та її структурного утворення, форми відомостей про склад керівних органів партії" від 04.04.2005 № 26/5.

До заяви додаються:

1. Копія статуту політичної партії, завірена нотаріально або уповноваженою посадовою особою політичної партії. Відповідно до Національного стандарту України "Вимоги до оформлення документів" ДСТУ 4163-2003, затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 07.04.2003 № 55, документи завіряються із зазначенням назви посади, особистого підпису особи, яка засвідчує копію, її ініціалів та прізвища, дати засвідчення копії з відміткою "Згідно з оригіналом", засвідченою печаткою.

2. Оригінал протоколу установчих зборів або конференції, на яких було утворено обласну, міську, районну організацію або інше структурне утворення політичної партії. Потрібно відмітити, що документи колегіальних органів підписують голова колегіального органу і секретар.

Згідно із ч. 1 ст. 3 Закону України "Про політичні партії в Україні" політичні партії здійснюють свою діяльність відповідно до статуту, прийнятого у визначеному законом порядку. Абзацом 1 частини 1 статті 18 даного Закону встановлено, що державний контроль за додержанням політичної партією вимог Конституції та законів України, а також статуту політичної партії здійснює Міністерство юстиції України.

Тому для реєстрації структурних утворень політичної партії необхідно також подати документи, що підтверджують дотримання статуту політичної партії при створенні партійної організації.

Також надається документ, що підтверджує місцезнаходження структурного утворення політичної партії.

Для підтвердження місцезнаходження, яке є місцем проживання фізичних осіб надається довідка з місця проживання, копія документа про право власності на квартиру (будинок) та заяви повнолітніх членів сім'ї про згоду на використання вказаної адреси як місцезнаходження об'єднання громадян (із зазначенням повної назви структурного утворення політичної партії).

У разі використання нежилого приміщення як місцезнаходження організації подається гарантійний лист власника приміщення та копія документа, що посвідчує право власності чи розпорядження цим майном.

Органи, що здійснюють реєстрацію політичних партій та їх обласних, міських, районних організацій або інших структурних утворень, передбачених статутом партії, ведуть відповідні реєстри. Форму реєстрів затверджує Міністерство юстиції України (наказ від 03.07.2001 № 556/7).

Міністерство юстиції України, його

відповідні органи після реєстрації видають політичній партії, обласній, міській, районній організації партії або іншим структурним утворенням, передбаченим статутом партії, реєстраційне свідоцтво встановленого постановою Кабінету Міністрів України "Про реалізацію статей 9, 11 Закону України "Про політичні партії в Україні" від 13.07.2001 № 840 зразка. Після реєстрації обласних, міських та районних організацій політичних партій вони можуть набувати статусу юридичної особи, якщо це передбачено статутом партії.

Порядок набуття структурним утворенням політичної партії статусу юридичної особи регламентується ст. 3 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" від 15.05.2003 № 755-IV та Регламентом передачі Міністерством юстиції та його територіальними органами державним реєстраторам даних про юридичних осіб, затвердженим наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Міністерства юстиції України від 27.02.2007 № 23/74/5.

Реєструючий орган вимагає від заявника подання (надіслання) реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи, утвореної шляхом заснування нової юридичної особи, - форма N 1 (затверджена наказом Держпідприємництва України "Про

затвердження форм реєстраційних карток" від 09.06. 2004 N 67) у день подання документів або наступного (робочого) дня після дня прийняття рішення. Заповнення реєстраційної картки покладається на керівника структурного утворення або уповноважених ним осіб (далі - заявник). Відповідальним за достовірність даних є керівник юридичної особи.

Орган юстиції протягом наступного робочого дня з дня одержання заповненої реєстраційної картки передає її або дані, що в ній зазначені, в одному примірнику на адресу державного реєстратора відповідного виконавчого комітету міської ради міста обласного значення, районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації.

Поштою надсилаються реєстраційна картка та супровідний лист органу юстиції, в якому вказуються найменування організації, дата її реєстрації у реєструючому органі, номер реєстраційного свідоцтва, що видано останнім, та опис документів, які були подані заявником для здійснення відповідних реєстраційних дій.

На останній сторінці реєстраційної картки ставиться підпис посадової особи органу юстиції та проставляється штамп (печатка) відповідного органу. Державний реєстратор зобов'язаний у день надходження реєстраційної картки внести до Єдиного державного реєстру

юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців запис про проведення відповідної реєстраційної дії щодо юридичної особи, оформити виписку та надіслати (передати) її до органу юстиції.

Державний реєстратор може надіслати виписку поштою (рекомендованим листом) або передати кур'єром. Разом із випискою надсилається заповнена остання сторінка реєстраційної картки. Після видачі виписки заявнику управління юстиції направляє державному реєстратору копію останньої сторінки відповідної реєстраційної картки з відміткою про її видачу.

Виписка може бути видана державним реєстратором заявникові на його письмову вимогу з одночасним повідомленням управління юстиції.

У разі відмови в реєстрації органи юстиції повинні надати заявникові своє письмове вмотивоване рішення.

Рішення органу юстиції щодо реєстрації або неприйняття будь-якого рішення з цього питання може бути оскаржене до суду.

Відмова у реєстрації не є перешкодою у повторному зверненні про реєстрацію.

**Відділ державної реєстрації
юридичних осіб та легалізації
об'єднань громадян
реєстраційної служби
ГУЮ у Полтавській області**

Порядок заміщення посад державних службовців

Призначення на державну службу здійснюється, як правило, на конкурсній основі. Особи, які обіймають посади державних службовців, можуть бути призначені на вищу посаду без конкурсного відбору:

а) після успішного проходження стажування;

б) або як такі, що були зараховані до кадрового резерву.

Статтею 15 Закону України "Про державну службу" визначено, що призначення на державну службу на посади третьої - сьомої категорій, передбачених статтею 25 цього Закону, здійснюється на конкурсній основі, крім випадків, коли інше встановлено законами України.

Проведення конкурсу регулюється Порядком проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.06.1994 р. №423 "Про деякі питання застосування статей 4, 15 і 27 Закону України "Про державну службу" визначено, що просування по службі державного службовця, який зарахований до кадрового резерву чи пройшов стажування, а також призначення на роботу державного службовця, який припинив державну службу у зв'язку з відставкою, може здійснюватися за рішенням керів-

ника державного органу без конкурсного відбору.

Без конкурсного відбору або стажування можуть також призначатися:

а) державні службовці на посади:

- керівників, які згідно з законодавством обираються або затверджуються колегіальним органом;

- керівників, які призначаються міністрами, керівниками інших центральних органів виконавчої влади за погодженням з керівниками місцевих органів виконавчої влади;

- спеціалістів при переміщенні їх в межах одного державного органу на рівнозначну або нижчу посаду з дотриманням вимог законодавства про працю;

б) державні службовці, які перебували на відповідних посадах у державних органах та виконавчих органах рад, в тому числі в тих, що ліквідуються, до новостворених органів виконавчої влади і місцевого самоврядування;

в) випускники Національної Академії державного управління при Президентові України та її філій у державні органи, які направляли їх на навчання. Відповідно до статті 18 Закону України "Про державну службу" при призначенні на державну службу може встановлюватися додаткова умова - випробування терміном до шести місяців. Це рішення керівник може прийняти за

наслідками конкурсу, стажування, просування по службі державного службовця, якого зараховано до кадрового резерву. Випробування застосовується з метою перевірки відповідності працівника тій посаді, яка йому доручається. Умова про випробування повинна бути застережена в наказі про прийняття на роботу.

Якщо протягом терміну випробування встановлено невідповідність працівника роботі, на яку його прийнято (за висновками керівника підрозділу), керівник органу може видати наказ (розпорядження) про звільнення працівника з посади, на яку його прийнято з випробувальним строком.

Розірвання трудового договору з цих питань може бути оскаржене працівником у порядку, встановленому законодавством для розгляду трудових спорів у питаннях звільнення.

Коли термін випробування закінчився успішно, керівник структурного підрозділу органу, на посаду в якому зараховано працівника, подає керівникові органу вмотивований висновок з пропозицією про присвоєння працівникові, який успішно пройшов випробування, рангу державного службовця.

**Головний спеціаліст відділу кадрової
роботи та державної служби
Л.С. Неменуца**

**Рішенням Конституційного суду України
від 05.04.2012 № 8-рп/2012 визнано такими, що не відповідають Конституції
України (є неконституційними), частину п'яту статті 52, абзац другий частини
десятої статті 98, частину третю статті 99
Закону України "Про вибори народних депутатів України"**

5 квітня 2012 року Конституційний суд України розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини п'ятої статті 52, абзацу другого частини десятої статті 98, частини третьої статті 99 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 17 листопада 2011 року № 4061-VI.

Приводом для розгляду справи згідно зі статтями 39, 40 Закону України "Про Конституційний Суд України" стало конституційне подання 51 народного депутата України.

Підставою для розгляду справи відповідно до статті 71 Закону України "Про Конституційний Суд України" є твердження суб'єкта права на конституційне подання про неконституційність частини п'ятої статті 52, абзацу другого частини десятої статті 98, частини третьої статті 99 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 17 листопада 2011 року № 4061-VI (далі - Закон).

Заслухавши суддю-доповідача Сергійчука О.А. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції, які висловили Президент України, Голова Верховної Ради України, Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, науковці Національної академії правових наук України, Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого", Національного університету "Одеська юридична академія", Конституційний Суд України установив:

1. Суб'єкт права на конституційне подання - 51 народний депутат України - звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати частину п'яту статті 52, абзац другий частини десятої статті 98, частину третю статті 99 Закону такими, що не відповідають статті 8, частині першій статті 38, частині першій статті 71, частині першій статті 76 Конституції України.

Неконституційність зазначених положень Закону автори клопотання обґрунтовують тим, що закріплене у частині п'ятій статті 52 Закону положення, яким дозволено включати до виборчого списку кандидатів у народні депутати України одну і ту ж особу у загальнодержавному багатомандатному і одно-

мандатному виборчих округах, не відповідає принципу верховенства права та не забезпечує реалізації засад справедливості й рівності у виборчому процесі.

На їхню думку, порядок висування кандидатів у народні депутати України та їх реєстрація системно пов'язані з процедурою встановлення результатів виборів у загальнодержавному багатомандатному та одномандатному виборчих округах, яка здійснюється у визначеному статтями 98, 99 Закону порядку. У цих статтях закріплено, що в разі якщо під час встановлення результатів виборів Центральна виборча комісія виявить, що особа обрана народним депутатом України як за виборчим списком кандидатів у народні депутати України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, так і народним депутатом України в одномандатному виборчому окрузі, така особа вважається обраною народним депутатом України в одномандатному виборчому окрузі; у такому випадку Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, що не набула депутатського мандата у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, та визнає обраним народним депутатом України наступного за черговістю кандидата у народні депутати України у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від відповідної політичної партії. Суб'єкт права на конституційне подання вважає, що таке врегулювання встановлення результатів виборів не узгоджується з конституційним принципом рівного виборчого права.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи порушені у конституційному поданні питання, виходить з такого.

2.1. Україна є демократичною, правовою державою, в якій визнається і діє принцип верховенства права; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність; органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до

законів України; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони України та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (стаття 1, частина друга статті 3, частина друга статті 6, частини перша, друга статті 8 Основного Закону України).

Однією із засад конституційного ладу в Україні є те, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (частина друга статті 5 Конституції України). Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (стаття 69 Основного Закону України). Громадянам гарантується право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; вибори народних депутатів України є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування (частина перша статті 38, стаття 71, частина перша статті 76 Конституції України).

Конституційний Суд України у Рішенні від 26 лютого 1998 року № 1-рп/98 зазначив, що загальне, рівне і пряме виборче право, вільне і таємне волевиявлення громадян України на виборах народних депутатів України є конституційною основою правового регулювання виборчого процесу (абзац другий пункту 4 мотивувальної частини).

2.2. Згідно з частиною третьою статті 77, пунктом 20 частини першої статті 92 Конституції України організація і порядок виборів народних депутатів України визначаються виключно законами України, які приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

За Законом народні депутати України обираються громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування за змішаною (пропорційно-мажоритарною) виборчою системою (частини перша, третя статті 1).

Конституційний склад Верховної Ради України - чотириста п'ятдесят народних депутатів України (частина перша статті 76 Основного Закону України), 225 з них обираються за пропорційною системою у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі за виборчими списками кандидатів у народні депутати України від політичних партій, 225 - за мажоритарною системою відносною більшості в одномандатних виборчих округах.

У оспорюваній частині п'ятій статті 52 Закону передбачено, що одна і та ж особа може бути включена до виборчого списку кандидатів у народні депутати України від політичної партії та висунута лише в одному з одномандатних виборчих округів в порядку висування політичною партією або в порядку самовисування. Тобто кандидату в народні депутати України, крім балотування у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, надається право одночасно балотуватися в одному з одномандатних виборчих округів. Отже, кандидату в народні депутати України, включеному до виборчого списку кандидатів у народні депутати України від політичної партії, надається більше правових можливостей для реалізації його права бути обраним народним депутатом України, що порушує конституційний принцип рівного виборчого права щодо кандидата у народні депутати України, який балотується тільки по одномандатному виборчому округу.

Аналогічне частині п'ятій статті 52 Закону положення містилося у частині третій статті 20 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 24 вересня 1997 року, яке Рішенням від 26 лютого 1998 року № 1-рп/98 Конституційний Суд України визнав неконституційним виходячи з того, що відповідно до конституційного принципу рівного виборчого права "всім виборцям і всім кандидатам у народні депутати України Конституція надає і гарантує рівні правові можливості для реалізації своїх виборчих прав. Зокрема, рівне виборче право не забезпечується положенням частини третьої статті 20 Закону, яким кандидату в народні депутати України, включеному до списку кандидатів від політичної партії, виборчого блоку партій, надається більше правових можливостей у реалізації права бути обраним народним депутатом України: крім балотування по багатомандатному загальнодержавному виборчому округу йому надається право одночасно бути висунутим кандидатом у народні депутати України також в одномандатному виборчому окрузі. Тобто одні і ті ж же

особі Закон надає право одночасно виборювати мандат народного депутата України у двох виборчих округах. Порушення рівного виборчого права Конституційний Суд України вбачає також в тому, що за одного й того ж кандидата в народні депутати України, якому Закон надає можливість одночасно балотуватися по двох виборчих округах, виборці мають голосувати двічі" (абзаци перший, другий пункту 10 мотивувальної частини).

Отже, частина п'ята статті 52 Закону суперечить статті 8, частині першій статті 38, частині першій статті 71, частині першій статті 76 Конституції України.

2.3. Оспорювані положення абзацу другого частини десятої статті 98 та частини третьої статті 99 Закону, згідно з якими у разі якщо під час встановлення результатів виборів Центральна виборча комісія виявить, що особа обрана народним депутатом України як за виборчим списком кандидатів у народні депутати України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, так і народним депутатом України в одномандатному виборчому окрузі, така особа вважається обраною народним депутатом України у одномандатному виборчому окрузі; стосовно цієї особи приймається рішення про визнання її такою, яка не набула депутатського мандата у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, а обраним народним депутатом України визнається наступний за черговістю кандидат у народні депутати України у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від відповідної політичної партії, системно пов'язані з частиною п'ятою статті 52 Закону.

Відповідно до Закону кожному виборцю гарантується право мати в одномандатному та загальнодержавному багатомандатному виборчих округах по одному голосу (частина друга статті 3).

Результатом виборів народних депутатів України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі є визначення в порядку черговості у виборчих списках кандидатів у народні депутати України від політичних партій осіб, обраних народними депутатами України від політичних партій, відповідно до кількості депутатських мандатів, отриманих виборчими списками кандидатів у народні депутати України від політичних партій (абзац перший частини десятої статті 98 Закону).

Згідно з Рішенням Конституційного

Суду України від 26 лютого 1998 року № 1-рп/98 конституційний принцип рівного виборчого права забезпечується не тільки рівними для всіх громадян засадами участі у виборах та наявністю у них рівної кількості голосів, а також юридично рівним впливом цих голосів на результати виборів (абзац перший пункту 13 мотивувальної частини).

Таким чином, Конституційний Суд України вважає, що оскільки частина п'ята статті 52 Закону суперечить Конституції України, отже, і абзац другий частини десятої статті 98, частина третя статті 99 Закону, які перебувають у системному взаємозв'язку з нею, суперечать Основному Закону України, адже вони не забезпечують рівного впливу голосів виборців на результати виборів народних депутатів України, що не відповідає конституційному принципу рівного виборчого права.

Виходячи з наведеного та керуючись статтями 147, 150, 152, 153 Конституції України, статтями 51, 61, 65, 67, 69, 70 Закону України "Про Конституційний Суд України", Конституційний Суд України вирішив:

1. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), частину п'яту статті 52, абзац другий частини десятої статті 98, частину третю статті 99 Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 17 листопада 2011 року № 4061-VI.

2. Положення Закону України "Про вибори народних депутатів України", визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

3. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України опубліковано у "Віснику Конституційного Суду України" за 2012 рік № 3 та в бюлетені "Офіційний вісник України" від 27.04.2012 № 30.

Відділ судової роботи, експертного забезпечення правосуддя та систематизації законодавства ГУЮ у Полтавській області